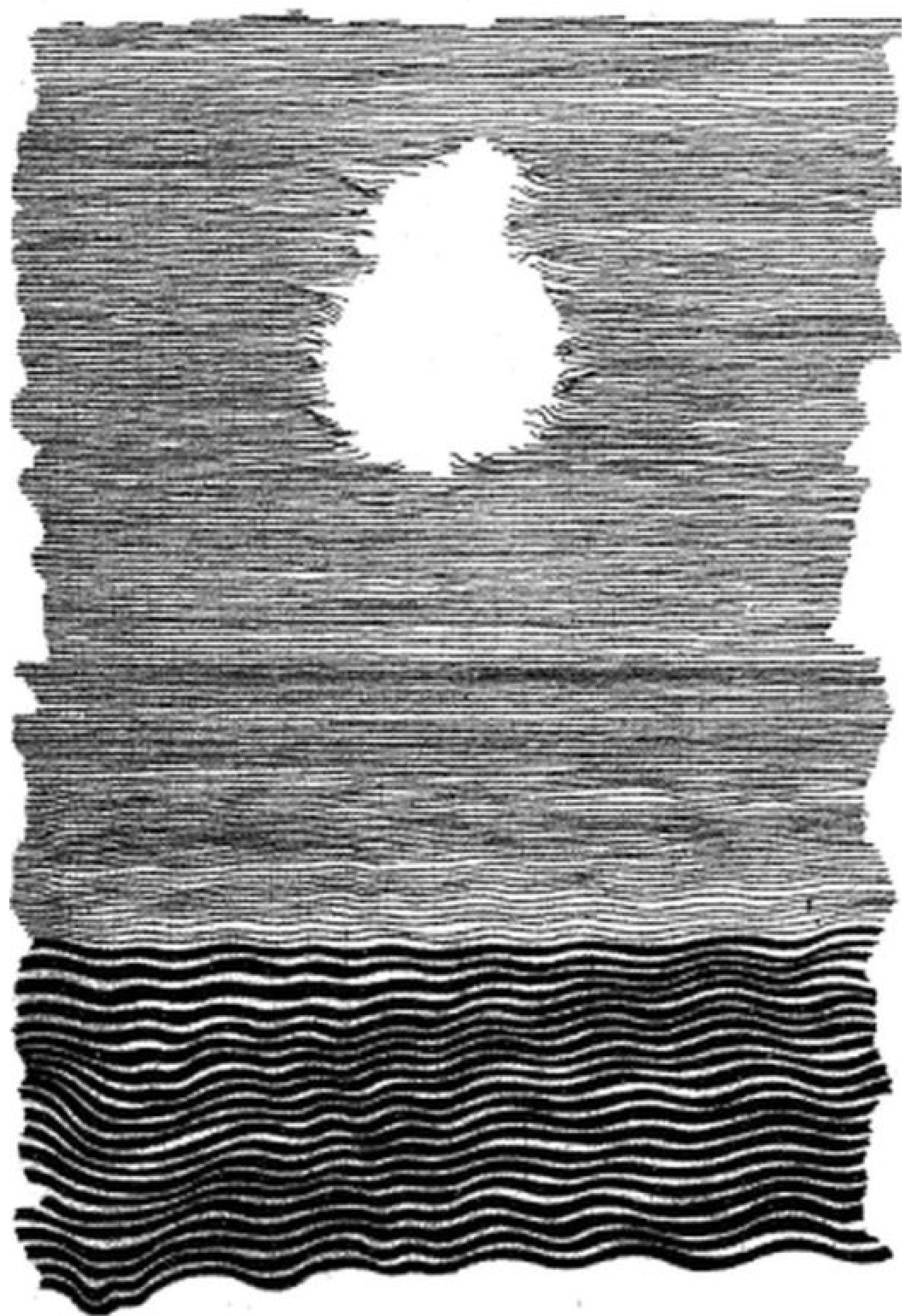
göğü delen adam

AYRINTI YAYINLARI

Papalagi denince beyazlar ya da yabancılar anlaşılır.

Ama sözcüğü sözcüğüne çevrilirse göğü delen anlamına gelir.

Samoa'ya ilk misyoner bir yelkenliyle gelmişti.

Yerliler bu beyaz yelkenliyi ufukta bir

delik olarak gördüler, beyaz adamın

içinden çıkıp kendilerine geldiği bir

delik.

O, göğü delip geçmişti.

Ayrıntı: 4

Lacivert Kitaplar Dizisi: 14

Göğü Delen Adam "Papalagi"

Kitabın Özgün Adı Der Papalagi

Almanca'dan Çeviren

Levent Tayla

Yayıma Hazırlayan Can Kurultay

Düzelti Sait Kızılırmak

Verlag Tanner, Staehelin, İsviçre/1977

basımından çevrilmiştir:

İllüstrasyonlar

Maxine van Eerd-Schenk

Kapak İllüstrasyonu Sevinç Altan

Kapak Tasarımı Gökçe Alper

Dizgi

Hediye Gümen

Baskı ve Cilt Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti. Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/İstanbul

Tel: (0212) 612 3185- 576 00 66 Sertifika No.: 12156

Birinci Basım İstanbul, 1988 On Birinci Basım 2014

Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-340-7

Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.: 3 Cağaloğlu - İstanbul

Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11 www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

GÖĞÜ DELEN ADAM

Kabile Reisi Tuiavii'nin Konuşması

Papalagi''yi okumak yetmez.

Bizim içimizde küllenmiş olan duygularımızı yeniden canlandırmayı da öğrenmemiz gerek.

Yayınlayanlar

İÇINDEKILER

Erich Scheurmann’ın Ön Açıklaması

Bu konuşmayı[1] Avrupa'da yayımlamak ya da bastırmak gibi bir niyeti kesinlikle yoktu Tuiavii'nin. Bunlar sadece kendi Polinezyalı halkı için düşünülmüştü. Ben onun bilgisi dışında ve kuşkusuz ona rağmen bu yerlinin konuşmalarını Avrupa'nın okur çevresine yine de aktarıyorsam bunun elbette bir nedeni var: Doğayla henüz iç içe bir insanın bizim kültürümüze hangi gözlerle baktığını öğrenmek biz beyazlar ve akıl insanları için bir değer taşıyor olsa gerek. Kendimizi, artık yitirdiğimiz bir bakış açısıyla görme imkânı buluyoruz onun gözüyle baktığımızda. Kimi uygarlık tutkunları Tuiavii'nin bakışını çocuksu, çocukça, hatta budalaca bulacaktır mutlaka; ama sağduyulu ve daha alçakgönüllü olan kimileri ise Tuiavii'nin sözlerine katılacak ve kendilerini yeniden gözden geçirmeye mecbur hissedecektir. Çünkü onun bilgeliği herhangi bir eğitime değil, doğal bir yalınlığa dayanmaktadır.

Bu konuşma, Güneydenizi'nin tüm ilkel halklarına, kendilerini Avrupa anakarasının "aydınlanmış" halklarından koparma yolunda yapılmış bir çağrıdan başka bir şey değildir. Avrupa'yı hiçe sayan Tuiavii, yerli atalarının Avrupa'nın ışığıyla aydınlanmak gibi büyük bir yanılgıya düştüklerinin bilinci içinde sürdürdü yaşamını. Tıpkı ilk beyaz misyoneri, yüksek kayalardan "Defolun gidin, sizi gidi pis iblisler!" diyerek yelpazesiyle kovan Fagasalı bakire gibi o da, Avrupa'nın kötü ruhu temsil ettiğini düşünüyordu; masumiyetini korumak isteyenlerin sakınması gereken yıkıcı ilke olduğunu.

Tuiavii'yi ilk tanıdığımda Avrupai dünyadan uzakta, dünyadan kopuk Upolu adasında huzur ve barış içinde yaşıyordu. Samoa takımadalarından birindeki Tiavea köyünün hâkimi ve büyük şefiydi. İlk bakışta iri cüsseli, ama sevimli bir dev izlenimi uyandırıyordu. Yaklaşık iki metre uzunluğundaydı ve olağanüstü güçlü bir yapısı vardı. Sesiyse bu

görünümüne ters düşercesine bir kadınınla kadar ince ve yumuşaktı. Kaim kaşlarının gölgelediği çukura kaçmış gözleri biraz donuk ve durgun bakıyordu genelde; ama konuşmaya başladığında aniden değişiyor ve bir kor gibi yanıyor, derinliklerinde sevecen parıltılar görülüyordu.

Bunlardan başka Tuiavii'yi yerli kardeşlerinden ayıran bir şey de yoktu. O da *kava*'sını[2] içiyor, sabah akşam *loto*ya[3] gidiyor, muz, kulkas kökü ve yerelması yiyor, halkının tüm gelenek ve göreneklerine uyuyordu. Evindeki hasırda, yarı kapalı gözlerle yatarken iç dünyasında neler olup bittiğini ve nelere ne tür açıklamalar aradığını yalnız en yakınları bilirdi.

Yerliler, genellikle çocuklar gibi yalnızca duyularıyla algılayabildikleri alanda, geçmişi ve geleceği düşünmeksizin, ne kendine ne de uzak ya da yakın çevresine bakma gereği duymadan yaşarlarken, Tuiavii bu kuralı bozuyordu. Onda, ilkel halklarla aramızdaki en temel ayrım olan bilinç denen içsel güç vardı ve bu yanıyla bütün çevresinden bariz olarak farklıydı.

Sanırım Tuiavii'nin o uzak Avrupa'yı tanıma isteği de bu olağanüstü yanından kaynaklanıyordu. Tuiavii, Maristen'deki misyoner okulunda öğrenciyken doğan bu özlemini ancak yetişkin bir adam olduktan sonra giderebildi. O sıralar bütün Kıtayı dolaşan bir "halkları seyretme grubu"na katıldı ve büyük bir öğrenme açlığıyla birbiri ardına bütün ülkeleri gezerek bu ülkelerin sanat ve kültürleri hakkında ayrıntılı bilgiler edindi. Birçok kez, gözle görülemeyecek denli küçük ayrıntılar hakkındaki bilgilerinin sağlamlığı karşısında şaşkınlığa düştüm. Tuiavii, duygusallıktan ve önyargılardan tamamen uzaktı. Hiçbir şey onun gözünü kamaştıramaz, hiçbir söz onu gerçeklerden saptıramazdı. Gözlemlerinde kendi platformunu terk etmeden olguların özüne inmeyi biliyordu.

Bir yılı aşkın bir süre onunla çok yakın bir ilişki içinde yaşadığım halde, (köy topluluğunun bir üyesiydim) onun bana açılması için, içimdeki Avrupalıyı yok etmemi, hatta tümden unutarak dost olmamızı bekledim. Onun o yalın bilgeliğini paylaşabilecek denli olgunlaşıp; ona gülmeyeceğimden (böyle bir şeyi zaten hiçbir zaman yapmadım) emin oluncaya dek. Ancak bundan sonra bana notlarından kimi bölümleri aktardı. Bütün bunları hiçbir aşırılığa, hiçbir hitabet marifetine kaçmadan, sanki anlattıklarının hepsi tarihsel olaylarmış gibi okuyordu. Ama işte tam da bu

tavrı nedeniyle söylenenler beni etkiliyor ve duyduklarımı aklımda tutma isteği doğuruyordu.

Tuiavii, notlarını bana vermeye, ancak çok daha sonra razı oldu. Notların çevrilmesine, yayımlatmak amacıyla değil, yalnızca özel ilgim nedeniyle izin verdi. Bütün bu notlar, bir konuşmanın henüz tamamlanmamış taslakları halindeydi. Tuiavii bunlara hiçbir zaman başka bir gözle bakmadı. O, kafasındaki verileri düzenleyip sonuna dek netleştirdikten sonra Polinezya'daki, kendi deyimiyle "görevi" uğrunda çalışmaya başlamak istiyordu. Ne yazık ki ben, onun bu olgunluk aşamasına ulaşmasını bekleyemeden Okyanusya'dan ayrılmak zorunda kaldım.

Çeviri sırasında özgün metnin ifadesine bağlı kalıp, metnin düzeninde hiçbir müdahaleye izin vermemeye hırsla uğraştıysam da anlatımın, gerek zenginliğinden gerekse de soluğundan ve dolaysızlığından çok şey yitirdiğinin bilincindeyim. Ama, ilkel bir dilin Almancalaştırılmasının, çocuksu denebilecek tanımlamaları bayağılaştırmadan aktarmanın güçlüğünü bilenler bu durumu hoşgörüyle karşılayacaklardır.

Avrupalının edindiği tüm kültür değerlerine göre Tuiavii bir yanılgıdan ibarettir; o bir çıkmaz sokak, "kültürsüz" bir yerlidir. Eğer anlatılanlar alçakgönüllü bir yüreğin kendini elevermesi şeklinde olağanüstü bir yalınlıkla aktarılmış olmasaydı Avrupalı Tuiavii'nin sözlerini küstahlık olarak değerlendirebilirdi. Gerçi onun halkına seslenişinde, onları beyazların büyüsünden kurtarmak üzere bir uyarı vardı, ama bunu elemin sesiyle yapıyordu; ve böylece güttüğü davanın temelinde kin değil insan sevgisi yattığını göstermiş oluyordu. "Bize, ışığı getireceğinize inandırmıştınız," demişti son kez birlikte olduğumuzda, "oysa sizin niyetiniz bizi de kendi karanlığınıza çekmekti!" O, yaşamdaki nesneleri ve süreçleri, bir çocuğun doğruluğuyla ve gerçek sevgisiyle gözlemliyor, içerdiği çelişkileri ve ahlâki zaafları keşfediyor ve bunları sayıp dökerek anımsamaya çalıştıkça her biri bir deneyime dönüşüyordu. İnsanları kendilerinden koparan, düzmeceliğe ve doğaldışılığa sürükleyen Avrupa kültürünün değerinin nerede yattığını bir türlü anlayamıyordu. Derimizden, dış görünüşümüzden başlayarak önem atfettiğimiz tüm vasıflarımızı, baştan ayağa dek soyup ortaya dökerken, bu vasıfları Avrupa'nın üslubunu dışlayarak ve sözü dolandırmadan tüm hoyratlığıyla sergileyen bir gösteri

ortaya koyuyordu; öyle bir gösteri ki, yazara mı yoksa yazarın ele aldıklarına mı gülmeli kestirmek güç.

Bana kalırsa Tuiavii'nin konuşmasında, biz Avrupalılar için değerli olan ve bunları yayımlamayı anlamlı kılan şeyler, onun bu çocuksu açıksözlülüğünde ve hoyratlığında yatıyor. Dünya savaşı bizi de kendimizden kuşku duyar bir duruma sürükledi. Dünyamızı sorgulamaya, gerçeği ne kadar yakaladığımızı sormaya ve kültürümüzün kendi ideallerimizi gerçekleştirme yeteneğinden kuşku duymaya başladık.

Bu nedenle, kendimizi bir kez olsun eğitilmiş ve kültürlü insanlar olarak görmeyi bir yana bırakalım. Tuiavii'nin, eğitim yüzünden sağlığını yitirmemiş ve henüz doğal duygularını koruyan hataya açık bu Güneydenizi yerlisinin basit düşüncelerine ve bakış açısına kulak verelim. O, bizim tanrılarımızı kendi ellerimizle yok edip yerine ölü tabular koyduğumuz dünyamızı tanımamıza yardım ediyor.

Erich Scheurmann

Papalagi'nin Etini Örtmesi, Çeşit Çeşit Kılıfları ve Örtülerine Dair

Papalagi'nin işi gücü ha bire etini sıkıca örtmeye çalışmaktır. "Gövde, kol ve bacaklar ettir. Ancak boyundan yukarısı gerçek insandır." İşte böyle söylemişti bana, pek saygıdeğer ve akıllı geçinen bir beyaz adam. Onun önem verdiği tek şey, iyisiyle kötüsüyle bütün düşünceleri ve ruhu içinde saklayan yerdir; yani kafadır. Beyaz adam olsa olsa bir de ellerini açıkta bırakır. Sanki kafa ve eller, etle kemikten başka bir şeymiş gibi. Ama bunların dışında etini gösterene pek iyi gözle bakılmaz.

Bir kızı kendine eş olarak seçen delikanlı, aldanıp aldanmadığını hiçbir zaman bilemez. Çünkü kızın bedenini önceden görme olanağı yoktur.[4] Bir kız, Samoa'nın en güzel *taopou*'sundan[5] daha güzel bile olsa yine de bedenini iyice örter. Böylece kimse onu görememiş ve güzelliğinden zevk alamamış olur.

"Et günahtır!" İşte böyle söyler Papalagi. Çünkü onun düşüncesine göre yüce olan tek şey ruhtur. Güneşe doğru uzanan kol, bir günah okudur aslında. Soluk aldıkça denizdeki dalgalar gibi kabarıp inen göğüs bir günah yuvasıdır. Bize *siva*[6] sunan köy dilberinin kol ve bacakları günahtır. Şu koca dünyadaki en büyük mutluluk olan insan yapmaya yarayan organların birbirine dokunması da günahtır. Her sinirin içinde kötü niyetli, insandan insana sıçrayan bir zehir vardır. Ete kim şöyle bir göz atacak olsa ona zehir bulaşır, yaralanır. Bakanın yaptığı da etini göstereninki kadar kötüdür en az. Böyle söyler işte beyaz adamın kutsal gelenekleri.

Bu yüzden de Papalagi'nin gövdesi, başından ayak parmaklarının ucuna değin çeşitli örtüler, hasırlar ve derilerle kaplıdır. Bu kılıflar öylesine sıkı ki,

hiçbir insan gözü onları delip geçemez; öylesine sıkı ki, gövdesi ulu ormanların derinliklerinde açan çiçekler gibi solgun, beyaz ve yorgundur.

Dinleyin kardeşlerim! Size bir erkek Papalagi'nin üstünde taşıdığı yükleri anlatayım: En içte, çıplak vücudu, bitki liflerinden dokunmuş beyaz bir kılıf kaplar. Buna iç kılıf denir. Yukarıdan aşağıya doğru kafadan geçirilir. Göğsü ve kolları sarar, kalçaya kadar iner. Sonra da aşağıdan yukarıya doğru bacakları ve baldırları örtüp, göbeğe kadar çıkan bir alt kılıf giyilir. Bu iki kılıf üçüncü bir kılıfla kaplanır. Bu sonuncusu özel olarak yetiştirilen yünlü bir hayvanın kıllarından dokunur. Asıl örtü budur. Genellikle üç parçadan oluşur. Biri üst gövdeyi, biri ortayı, diğeri de bacakları örter. Bu üç kılıf birbirine deniz kabukları ve kauçuk ağacının kurumuş sütünden yapılmış şeritlerle tutturulur.[7] Hepsi sanki tek bir parçaymış gibi gelir insana. Hani lagün civarında hava yağmurdan sonra koyu gri bir renk alır. İşte bu örtüler de hep bu renktir. Hiçbir zaman rengârenk olmaz. Belki bir tek orta parça renkli olabilir. O da ha bire kendinden söz eden ve dişilerin peşinden koşan erkeklerde.

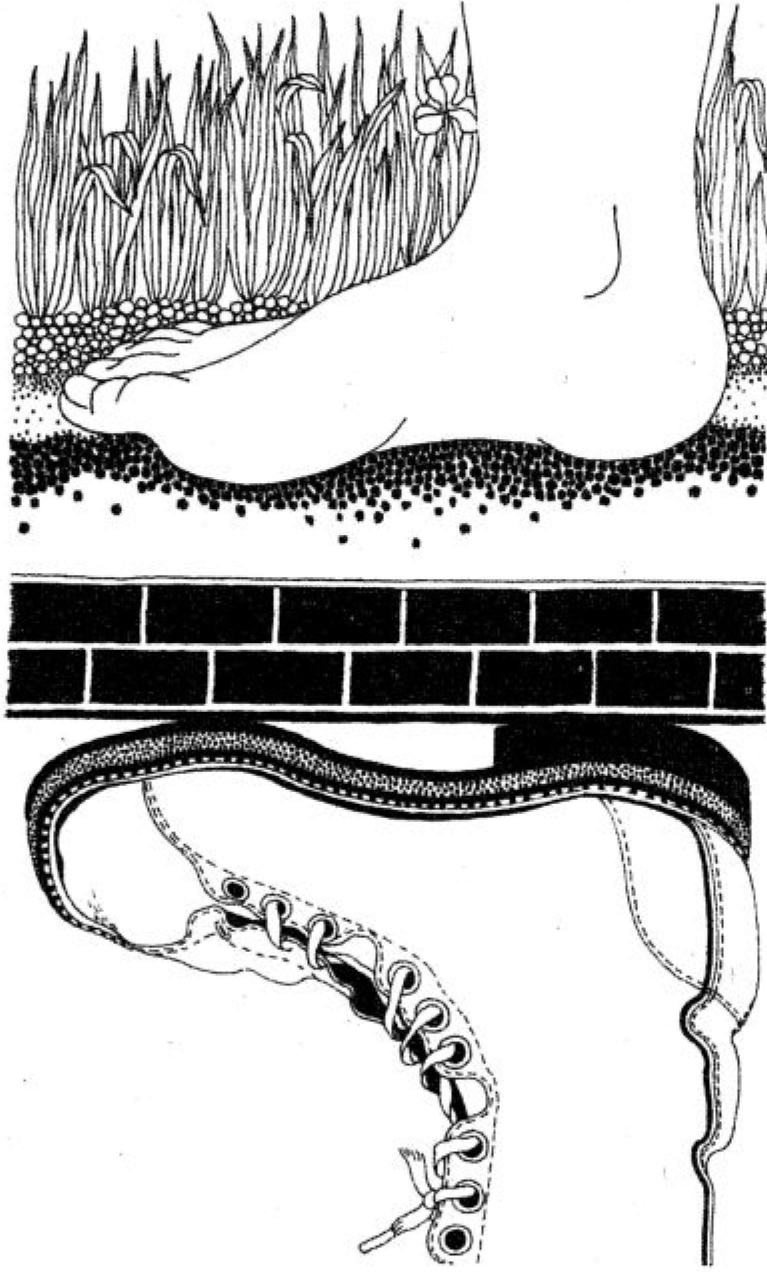
Ve en sonunda ayaklara, biri yumuşak, biri çok sert iki ayrı kılıf giyilir. Yumuşak olanı genellikle esnektir ve sert olanın tersine ayağı bir güzel sarar. Sert olanı güçlü bir hayvanın derisinden yapılır. Deri iyice sertleşene kadar suda bırakılır, üstü bıçakla kazınır, dövülür ve güneşe serilir. Papalagi bunu alıp içine ancak bir ayağının sığabileceği büyüklükte, yüksek kenarlı bir çeşit kano yapar. Bir kano sol, bir tane de sağ ayağı için. Bu ayak kanoları şeritler ve kancalarla ayak bileklerine öyle bir sıkı bağlanır ki, ayaklar kabuğunun içinde büzüşüp kalmış deniz salyangozunun gövdesi gibi sıkışır kalır. Papalagi, bu derileri güneşin doğuşundan batışına kadar ayağından hiç çıkartmaz. Onlarla *malaga*'ya[8] çıkar, dans eder. Hava, yağmur sonrası basan sıcak kadar ısınsa bile yine de çıkarmaz ayağından.

Bu yaptıklarının doğal olmadığının pekâlâ beyazlar da farkındalar. Bu meretler adamın ayağını sanki ölmüş de çürümeye başlamış gibi, leş gibi kokutur. Zaten artık Avrupalıların ayakları bir şey kavramaya ya da bir palmiye ağacına tırmanmaya bile yaramıyor. Onlar da bütün bu aptallıklarını gizlemek için, hayvanın, aslında kırmızı olan derisinin üstüne bir parça pislik bulaştırırlar. Sonra bunu sıvayıp öyle bir parlatırlar ki, bir bakanın gözleri kamaşır ve bir daha bakamaz.

Avrupa'da bir zamanlar çok ünlü bir Papalagi yaşardı. İnsanlar kalkıp onu ziyarete gelirlerdi. O da onlara: "Ayağınıza böyle dar ve ağır kılıflar giymeniz doğru değil. Gecenin çiyi otları kapladığı sürece yalınayak dolaşın. Böylece bütün illetlerden kurtulursunuz" derdi. Çok sağlıklı ve akıllı bir adamdı bu, ama onunla dalga geçtiler. Sonunda kısa sürede unutuldu gitti.

Kadın da erkek gibi gövdesini örten kılıflar ve örtüler sarar üstüne. Derisi yara ve ip izleriyle doludur. Memeleri, onları sanki cendereye almış gibi sıkan bir kılıf yüzünden sönükleşmiş ve artık süt veremez hale gelmiştir. Bu kılıf, boyundan memenin altına kadar uzanır, sırttan da bağlanır. İyice sıkılaşsın diye de balık kılçıkları, şeritler ve liflerle desteklenir. Bu yüzden anaların çoğu, bebeklerine sütü cam bir boru yardımıyla verirler. Bu borunun bir ucu kapalıdır. Öbür ucunda da yapma bir meme ucu takılıdır. Tabii, verdikleri süt de kendi sütleri değil. Sütü, kızıl renkli, koca boynuzlu, biçimsiz bir hayvanın memelerinden zorla sağarlar.

Bunun dışında kızların ve kadınların örtüleri erkeklere oranla daha ince, renkleri daha canlı ve parlak olabilir. Bir de boyunlarını ve kollarını erkeklerden daha fazla açıkta bırakırlar. Bu da tabii daha çok etin görünmesine olanak verir. Ama yine de bir kız ne kadar çok kapanırsa o kadar iyi karşılanır ve herkes onun edepli olduğunu düşünür.

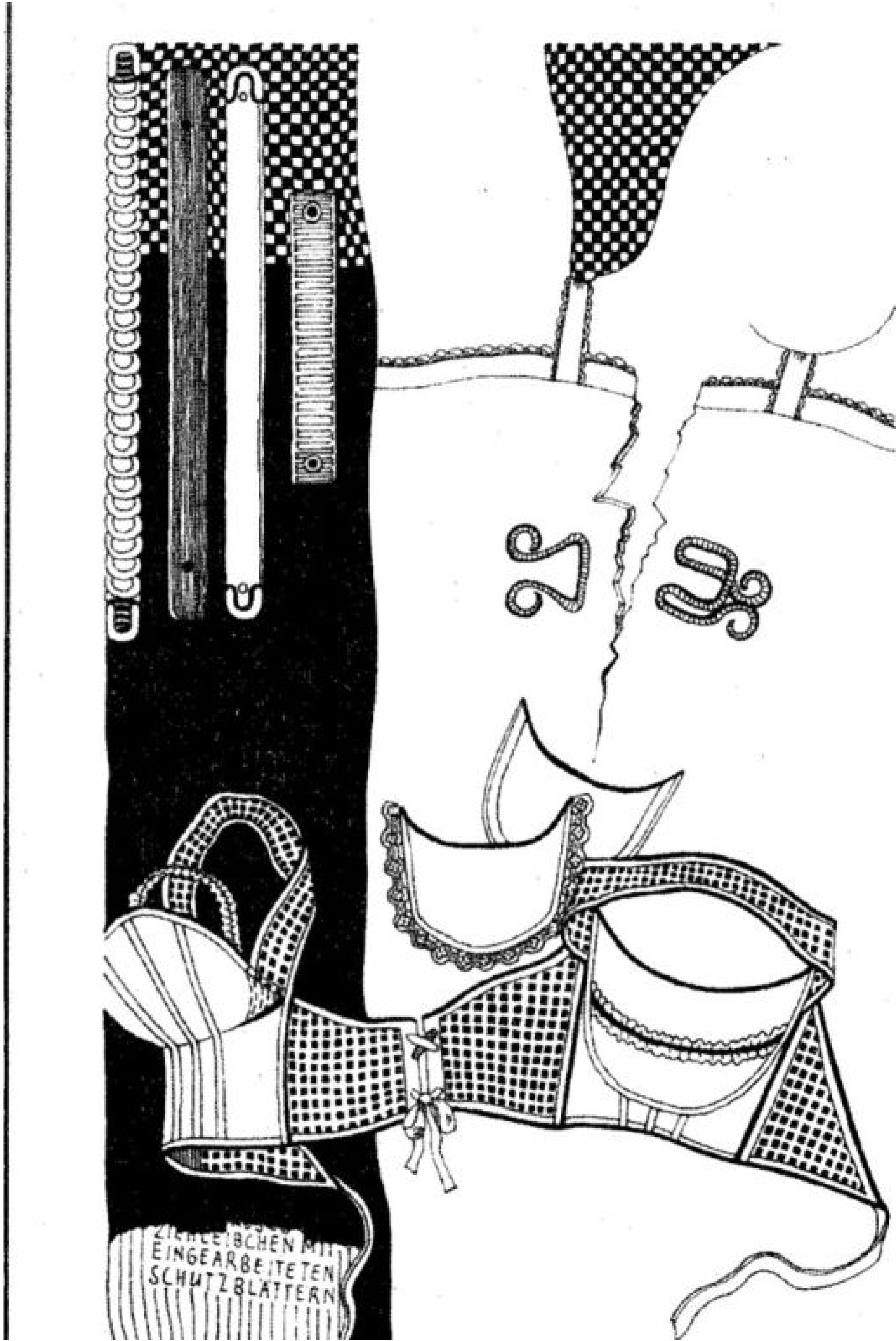
Ben de, işte bu yüzden, kadınların ve kızların nasıl olup da, büyük *fono*'larda[9] ve şölenlerde boyunlarını ve sırtlarını açıkta bırakıp, etlerini

gösterdikleri halde edepsiz sayılmadıklarını bir türlü anlayamıyorum. Belki de törenlere has bir çeşnidir. Yani diğer günlerde yasak olan şeylere yalnızca bir kez izin verilmesi.

Ama erkekler, boyunlarını ve sırtlarını her zaman kapalı tutarlar. *Alii*[10] boynuna, göğsüne kadar sarkan, taro yaprağı büyüklüğünde, kireçle sertleştirilmiş bir bez bağlar.[11] Bunun üst kısmında aynı bezden, yüksekçe bir şerit vardır. Bu da kirece batırılarak sertleştirilmiştir. Bu şeridin içinden renkli bir bez geçirilip kayık haladını düğümler gibi bir düğüm atılır. Bu renkli bezin üstüne bir inci ya da bir iğne takılır. Ve bütün bunlar ilk baştaki bezin üstüne asılır. Papalagi'lerin çoğu, kollarının bileklerine de yine kirece batırılarak sertleştirilmiş şeritler takarlar. Ama ayak bileklerine asla.

Bu beyaz bez ve beyaz alçı şerit çok büyük bir anlam taşır. Hiçbir Papalagi, kadınların bulunduğu yerlere boynunda bu takı olmadan gidemez. Bu alçı şeridin beyazlığını yitirip artık ışık saçamaz hale gelmesi de çok kötüdür. Bu yüzden *alii*'lerin hemen hepsi, göğüs bezlerini ve kireçten şeritlerini her gün değiştirirler.

Kadınların binbir çeşit, rengârenk tören örtüleri vardır. Sandıklar dolusu. Bunlar üzerine kafa yormaya bayılırlar. "Bugün hangisini örtünmeli, uzun mu olmalı yoksa kısa mı, acaba üstüne hangi süsleri takmalı?" İşte bunları düşünür dururlar. Buna karşılık erkeklerin tek bir tören giysileri vardır ve bunun hakkında tek bir söz bile çıkmaz ağızlarından. Bu giysi insanı kuşa benzeten bir giysidir.

Kapkara bir örtü. Arkası çalı papağanın kuyruğu gibi uzayıp gider.[12] Bu süslü giysi giyildiğinde ellerin de beyaz bir kılıfla örtülmesi gerekir. Her bir

parmağı sıkıca saran bu kılıf, kanın tutuşup yüreğe hücum etmesine neden olur. Bu yüzden aklı başında beyefendilerin bu kılıfları yalnızca ellerinde tutması ya da göğüslerinin altına sardıkları bir bezin arasına sıkıştırması doğru sayılır.

Bir kadın ya da bir erkek, kulübesini terk edip sokağa çıkar çıkmaz geniş bir örtüye daha sarınır. Örtünün kalınlığı havanın güneşli olup olmamasına göre değişir. Sonra kafalarına da bir şeyler geçirirler. Erkeklerinki, bizim Samoa kulübelerinin damları gibi yusyuvarlak ve oyuk bir kaptır. Kadınlarınkiyse bitki saplarından örülmüş ya da ters çevrilip kafaya geçirilmiş kocaman bir sepettir. Bunun üstüne, hiçbir zaman kokmayan çiçekler, kuştüyleri, bez şeritler, incik boncuk ve daha akla gelebilecek her türlü ıvır zıvır iliştirilir. Bunlar da *taopou*'ların savaş dansı yaparken taktıkları *tuiga*'ları[13] andırır. Ama tabii *tuiga*'lar hem çok daha güzeldir hem de fırtına ya da dans sırasında kafadan öyle hemen düşmezler. Erkekler birine rastlayıp selam vereceklerinde bu kafalıklarını çıkarıp sallarlar. Buna karşılık kadınlar, kafalarındaki ağırlığı, kötü yüklenmiş kayıklar gibi hafifçe öne eğmekle yetinirler.

Papalagi, geceleyin döşeğine yatmazdan önce üstünde ne var ne yoksa hepsini çıkarır, ama hemen ardından, bu kez tek parçadan oluşan ve ayaklarını açıkta bırakan yeni bir örtüye sarınır. Kadın ve kızların örtülerinin boyun kısımları, onları o halde görecek pek kimse olmadığı halde oldukça süslü püslüdür. Papalagi döşeğine yatınca da, içi büyük bir kuşun karın tüyleriyle doldurulmuş bir örtü çeker başına kadar. Bu örtü, kuşun tüyleri ortalığa saçılıp savrulmasın diyedir. Bu tüyler Papalagi'yi terletir. O da, güneş olmasa bile kendisini güneşin altında yatıyormuş gibi hisseder. Çünkü Papalagi, güneşin kendisine o kadar önem vermez.

İşte böylece, Papalagi'nin bedeninin neden mutluluğun renginden mahrum kaldığı, böyle beyaz ve soluk olduğu anlaşılmış oluyor. Kadınların ve özellikle de kızların ödü patlar, büyük ışığın etkisiyle biraz kızaracaklar diye. Ne zaman güneşe çıksalar tepelerinde bir de kocaman bir çatı taşırlar. Sanki ayın solgun rengi güneşin renginden daha güzelmiş gibi! Ama, Papalagi nedense her şeyi kendisine göre bir hikmete, bir kurala bağlamaya can atar. Kendi burnu köpekbalığının dişi gibi sivri ya, ona göre güzel olan

odur. Buna karşılık bizim sonsuza dek yuvarlak kalacak burnumuz ona göre çirkin ve biçimsizdir. Oysa biz tam tersini düşünürüz.

Kızların ve kadınların bedenleri sıkıca örtülü olduğundan, erkekler ve delikanlılar onların etlerini görmek için büyük bir istek duyarlar. Bu doğaldır tabii. Ama onlar gece gündüz bunun düşünü kurup, kadınların, kızların vücutlarından söz ederler. Hem de bu son derece doğal olan şey büyük bir günahmış da, yalnızca karanlıkta yapılabilirmiş gibi. Ama eti bir kez çıplak gördüler mi, düşüncelerini başka tarafa yöneltirler, gözleri onu görmez olur. Bir kıza rastlayacak olsalar ağızlarından arzu dolu tek bir söz bile çıkmaz.

Onlara göre et günahtır ya, Atiu'nundur[14] ya! Bundan daha budalaca bir şey duydunuz mu hiç sevgili kardeşlerim. Beyaz adamın sözlerine inanacak olsak halimiz yaman olurdu. Sözde bizim etimiz volkan kayaları gibi sertmiş. İçinden volkanın o güzelim sıcaklığı da gelmiyormuş. Ama biz yine de, etimiz güneşte konuşabildiği için sevinmeliyiz. Bacaklarımızı saran bir örtü, ayaklarımızı ağırlaştıran ayak kılıfları olmadığı için yaban atları gibi koşturabildiğimize, kafamızdaki örtü düşecek mi diye kaygı çekmediğimize sevinmeliyiz. Beyaz adam budala ve kördür. Gerçek mutluluğa karşı sağırdır ve bu utancını gizlemek için kat kat örtünmesi gerekir.

Taştan Kutular, Taş Yarıklar, Yine Taştan Adalar ve Bunların Arasında Kalanlara Dair

Papalagi, tıpkı bir midye gibi, sert bir kabuğun içinde oturur. Bir çıyan gibi, taşların arasında lavların çatlaklarında yaşar. Sağı, solu, altı, üstü hep taşlarla örtülüdür. Barınağı dikine duran taş bir sandığı andırır, çok sayıda gözü olan delik deşik bir sandığı.

Bu taş kabuğa yalnız tek bir yerden girilip çıkılır, Papalagi bu yere, içeri girerken "giriş", dışarı çıkarken de "çıkış" adını verir, oysa ortada tek bir delik vardır. Burada barınağa girmek için büyük bir güçle itmek gereken ağır bir tahta kanat vardır. Ama burası henüz işin başıdır, barınağa gerçekten ulaşabilmek için daha bir sürü tahta kanadı itmek gerekir.

Kimi barınaklarda, bir Samoa köyünde yaşayan insanlardan çok daha fazla insan oturur. Bu nedenle görüşmek istediğin *aiga*'nın[15] adını kesin olarak bilmek gerekir. Çünkü her *aiga* bu taş sandığın ya alt tarafında, ya üst tarafında, ya da ortalarında, sağında ya da solunda belli bir bölümünü kendine ayırmıştır. Bir *aiga* diğerlerinin ne yaptığını bilmez. Sanki yalnızca taş bir duvar değil de, Manono, Apolima ve Savaii[16] gibi birçok deniz ayırır onları. Çok zaman birbirlerinin adlarını bile bilmezler. Giriş deliğinde karşılaştıklarında ya isteksizce selamlaşırlar, ya da düşman böcekler gibi mırıldanırlar. Gören de bir arada yaşamak zorunda kaldıkları için hiddetlendiklerini sanır.

Eğer *aiga* en tepede, yani çatının hemen altında yaşıyorsa, zikzak ya da halka şeklindeki dallara tırmanmak gerekir, taa bir *aiga*'nın adının duvarda yazılı olduğu yere kadar. Sonunda karşısına süslü bir kadın memesine benzer bir şey çıkar. Bunun ucuna bastığında *aiga*'ya senin geldiğini bildiren bir çığlık duyulur. Duvarda parmaklıklı bir delik açılır ve içerden

düşman olup olmadığına bakarlar. Gelen düşmansa açmazlar, yok eğer tanıdık biriyse zincirleri çözüp, konuk yarıktan gerçek barınağa girebilsin diye kanadı kendilerine doğru çekerler.

Bu barınak da dik duvarlarla bölümlere ayrılmıştır. Kanatlardan kanatlara, giderek küçülen kutulardan kutulara geçilir. Her kutunun -Papalagi bunlara oda adını vermiştir- bir deliği vardır, eğer oda büyükse iki ya da üç tane de olabilir delik. Bunlardan içeri ışık girer. Bu delikler camlarla kapatılmıştır. Eğer içeri temiz hava girsin istenirse -ki bu çok gereklidir- camlar kaldırılır. Ama hava ve ışık deliği olmayan birçok kutu vardır buralarda.

Bir Samoalı bu kutularda hemen boğuluverir, çünkü hiçbir yerinden içeri bizim kulübelerimizde olduğu gibi taze hava giremez. Sonra aşevinin kokuları da çıkacak delik ararlar kendilerine. Ama çok zaman dışarıdan gelen havanın daha iyi olduğu söylenemez. İnsan bunların nasıl olup da ölmediğine ya da kuş olmaya, kanat takıp hava ve güneş olan yerlere yükselmedikleri için hayıflanmadıklarına şaşırıyor. Ama Papalagi, bu taş kutuları sever ve artık zararlarını ayrımsamaz.

Her kutunun özel bir amacı vardır. En büyük ve aydınlık olanı aile *fono*'ları[17] ya da konuk ağırlamaya yarar, bir diğeri de uyumaya. Burada döşekler serilidir. Serilidir dediysem, yerde değil tabii, uzun ayakların üstünde duran bir tahta kasada yani; böylece döşeğin altından hava girmesi sağlanır. Üçüncü bir oda yemek yemek ve duman tüttürmek, bir dördüncüsü yiyecekleri saklamak, beşincisi pişirmek, sonuncusu ve en küçüğü de yıkanmak gibi işlerde kullanılır. En güzel bölüm budur. Duvarları aynalarla kaplanmış, yer döşemesiyse renkli taşlarla süslenmiştir. Ortada taştan ya da madenden yapılma büyük bir çanak vardır ve bunun içine su akar. Gerçek bir şef mezarından bile büyük olan bu çanağın içine girilip, taş kutuların tozlarından temizlenmeye çalışılır. Daha çok kutusu olan barınaklar da vardır tabii. Hatta öyle barınaklar vardır ki, her çocuğun kendisine ayrılmış bir kutusu olması bir yana, Papalagi'nin hizmetçisinin, atının, köpeğinin bile ayrı ayrı odaları vardır.

Papalagi, yaşamını işte bu kutular arasında geçirir. Günün hangi saatinde olduğuna göre ya o kutuda ya bu kutudadır. Çocukları burada, topraktan yukarıda -genellikle yetişkin bir palmiye ağacından bile yüksekte- taşların arasında büyür. Papalagi zaman zaman, kendi deyimiyle, özel kutusunu terk

edip başka bir kutuya gider. Burası işyeridir. Burada karısı ve çocukları olmaksızın rahatça çalışır. Bu arada kadınlar ve kızlar ya aşevinde yemek pişirirler, ya da beden kılıflarını ve örtülerini yıkarlar. Eğer hizmetçi tutacak kadar zenginlerse bu işleri hizmetçi yapar, kendileri de ziyarete ya da alışverişe giderler. Samoa'da yetişen palmiyeler kadar çok insan Avrupa'da böyle yaşar, hatta belki daha bile fazlası. Kimileri ormana, güneşe ve bol ışığa özlem duyar, ama bunlara genellikle karşı çıkılması gereken hasta gözüyle bakılır. Eğer bir kimse bu taşlar arasındaki yaşamdan hoşnut değilse, şöyle denir: "Bu anormal bir insan!" Bu da aşağı yukarı şu anlama gelir: "Bu adam Tanrı'nın insanlar için neyi uygun gördüğünü bilmiyor."

Bu taş kutular, omuz omuza duran insanlar gibi birçoğu bir arada durur, aralarında ne bir ağaç ne de bir çalılık vardır onları ayıran. Ve her birinde bütün bir Samoa köyünü dolduracak kadar çok insan yaşar. Bir taş atımı uzaklıkta yine omuz omuza vermiş duran çok sayıda taş kutu daha vardır. Bunlarda da insanlar yaşar. Bu iki sıranın arasında Papalagi'nin "cadde" dediği bir yarık vardır. Sert taşlarla kaplı bu yarık, çoğu kez bir ırmak kadar uzundur. Boş bir yer bulmak için saatlerce koşmak gerekebilir. Boşluğun olduğu yere de genellikle çok sayıda başka yarık bağlanır. Bunlar da yine aynı uzunlukta yan kollara ayrılırlar. İnsan bu taş yarıkların içinde bir orman ya da büyücek bir gökyüzü parçası bulana dek günlerce aranmak zorunda kalabilir. Bu yarıklarda gerçek bir gökyüzü mavisi bulmak çok zordur. Çünkü bir kulübenin en azından bir tane, çoğunlukla da daha fazla bacası vardır. Bunlar havaya Savaii'deki volkan patlaması gibi duman ve kül savururlar. Tabii bu küller de yeniden yarıkların üstüne yağar. Bu yüzden taş kutular Mangrove bataklığının balçığı gibi görünürler. İnsanların saçlarına ve gözlerine kara toprak parçaları kaçar, dişlerinin arası da kum dolar.

Ama bütün bunlar insanları sabahtan akşama dek bu yarıklarda koşuşturmaktan alıkoymaya yetmez. Hatta bundan özel bir zevk alanlar bile vardır. Hele kimi yarıklarda korkunç bir kargaşa hüküm sürer, insanlar buralarda ağır bir balçık gibi akarlar. Bunlar caddelerdir. Caddelerde camdan yapılma dev sandıklarda insanların yaşamak için gerek duydukları şeyler sergilenir: Kafa süsleri, beden kılıfları, yiyecek maddeleri, balık, sebze, meyve gibi gerçek yiyecekler ve daha bir sürü şey. Bunlar insanları cezbetsin diye açıkta dururlar. Ama kimse bunlara elini süremez. Eğer

gerçekten gerek duyan olursa özel izin alması ya da karşılık olarak bir fedakârlıkta bulunması icap eder.

Bu yarıklarda insanlar, her yönden gelen çeşitli tehlikelerin tehdidi altındadırlar. Çünkü yaptıkları iş yalnızca yarık boyunca koşuşturmak değildir. Karşıdan karşıya geçerler, ata binerler, üstelik bunlar yetmiyormuş gibi bir de metal şeritler üstünde kayan büyük cam sandıklara binip kendilerini taşıtırlar. Gürültü dehşet vericidir. At nalları taş zeminde takırdar, insanlar sert ayak derilerini yerlere vururlar, çocuklar bağırır, kimi sevinçten, kimi dertten binbir türlü insan bağırır durur. Tabii sen de başkalarıyla anlaşabilmek için bu gürültüyü delip geçsin diye avaz avaz bağırırsın. Genel bir uğultudur duyulan. Sanki Savaii'de fırtınalı bir günde, sarp kayaları döven dalgaların çatırtısı gibi, ya da takırtılar, gümbürtüler, çınlamalar gibi.

İşte, bütün bunların hepsi; yani kalabalık taş kutular, taş yarıklar, oraya buraya uzanan binlerce ırmağın içindeki insanlar, gürültü, kargaşa; ağaçtan, gökyüzünün mavisinden, temiz havadan, bulutlardan yoksun kapkara kumlar ve dumanlarla kaplı yerler Papalagi'nin "kent" adını verdiği şeydir. Ömründe hiçbir ağaç, tek bir ırmak ve gökyüzünü görmemiş ve de Büyük Ruhla yüz yüze gelmemiş insanların yaşadığı, ama yine de gurur duydukları yaratıları. Lagündeki mercanların arasına yuvalanmış sürüngenler gibi insanlar. Ama o sürüngenlere bile denizin berrak suları, güneşin sıcacık soluğu ulaşır. Acaba Papalagi, yarattığı bu taşla övünüyor mu? Bilemem. O, kendine özgü fikirleri olan bir yaratıktır. Hiçbir anlamı olmayan, onu hasta eden pek çok şeyi yapar; üstelik bununla da yetinmeyip bir de bunları ödüllendirir, üstüne maniler düzer.

Neyse, kentten söz ediyorduk. Büyüklü küçüklü birçok kent vardır. En büyüklerinde o ülkenin en önemli şefleri oturur. Kentler bizim denize yayılmış adalarımız gibi oraya buraya yayılmıştır. Kimisi bir yüzmelik uzaklıktadır, ama çoğu günlerce uzaklıktadır. Bütün taştan adalar birbirlerine, işaretlenmiş patikalarla bağlıdır. Buralarda ulaşım, solucan gibi ince uzun kara gemileriyle sağlanır. Bunlar demir şeritler üstünde, bizim tam yol giden on iki çifteli kayıklarımızdan bile daha hızlı kayarlar ve ikide bir tepelerinden duman püskürtürler. Ama başka adadaki bir dostuna yalnız şöyle bir *talofa*[18] demek istiyorsan oraya dek gitmene ya da kaymana hiç

gerek yok. Sözlerini metal bir telin içine söylemen yeterli. Bu teller taştan adalar arasında uzanır ve senin sözlerini gideceği yere bir kuştan daha hızlı ulaştırır.

Bu taştan adaların arasında Avrupa adı verilen gerçek kara parçası yer alır. Bu aralardaki topraklar zaman zaman bizdeki gibi güzel ve bereketlidir. Ağaçlar, ormanlar ve ırmaklar vardır. Hatta gerçek küçük köylere bile rastlanır. Kulübeleri taştan da olsa bol bol meyve ağaçlarıyla çevrilidir. Yağmur onları her yandan yıkar, yeller de yeniden kurutur.

Bu köylerde, kentlerdekinden başka türlü düşünen insanlar yaşar. Bunlara toprak insanları denir. Yarık insanlarından daha çok yiyecekleri olduğu halde elleri daha kaba, örtüleri daha kirlidir. Yaşamları diğerlerinden çok daha güzel ve sağlıklıdır: Ama kendileri buna inanmaz; ve toprağa basmayan, tohum ekip ürün biçmeyen, bu yüzden onlara boşgezer gözüyle bakan yarık insanlarını kıskanırlar. Onlara karşı düşmanlık güderler. Onlara kendi topraklarında yiyecek sağlayan, meyve toplayan, yağlanana kadar sığırları otlatan ve sonra da yarısını yarıklardakine veren hep toprak insanlarıdır çünkü. Tüm yarık insanlarına yiyecek sağlamaktan canları çıkar. Yine de, neden öbürlerinin örtülerinin daha güzel, ellerinin daha beyaz olduğunu, neden kendileri gibi güneşten terleyip, rüzgârda üşümek zorunda kalmadıklarını bir türlü almaz kafaları.

Yarık insanıysa bunun üstüne hiç kafa yormaz. O, toprak insanından daha üstün haklara sahip olduğu, yaptığı işin meyve toplamaktan daha değerli olduğu kanısındadır. Ama bu iki grup arasındaki çatışma savaşa yol açmaz. Papalagi genellikle, ister köyde yaşasın ister yarıklarda, her şeyi olduğu gibi kabullenir. Toprak insanı kente geldiğinde yarık insanının zenginliği karşısında gözleri kamaşır, yarık insanıysa toprak insanlarının köylerinden geçerken homurdanır, yüksek perdeden atıp tutar. Bu da yetmezmiş gibi, onun taştan kutularını yapan ve seven toprak insanına domuzlarını besletir.

Ama biz güneşin ve ışığın özgür çocukları, Büyük Ruh'a sadık kalmalı, böyle taşlarla onun kalbini kırmamalıyız. Yalnız yolunu şaşırmış, hastalıklı ve Tanrı'nın elini elinde hissetmeyen insanlar bu taştan yarıklar arasında güneşten, ışıktan ve yelden yoksun kalarak mutlu olabilirler. Papalagi'nin sözde mutluluğu kendinin olsun. Ama bizim güneşli kıyılarımıza taş kutularından dikmeye kalkıştığında hepsini başına yıkmalıyız.

Mutluluğumuzu taştan kutular, gürültü, duman ve yarıklarla yok etmeye çalıştığında karşısına dikilmeliyiz.

Yuvarlak Metal ve Ağır Kâğıda Dair

Kulak verin bana, siz aklı başında kardeşlerim; inanarak kulak verin ki, kötülüğü ve beyazların korkusunu tanımamış olmanın mutluluğunu tadın. Misyonerin şu söyledikleri konusunda hepiniz tanıklık edebilirsiniz bana: Tanrı sevgiymiş. Gerçek bir Hıristiyan, sevgi düşüncesini her zaman göz önünde bulundurmalıymış. Ulu Tanrı için, beyaz adamın duaları da yeterliymiş. Onun tanrısı kandırdı bizi, açıkça dolandırdı. Papalagi de kendi tanrısını kandırıp fiştekledi bizi Büyük Ruhun sözlerini kullanarak aldatması için. Çünkü beyaz adamın gerçek tanrısı, kendisinin "para" adını taktığı yuvarlak metal ve ağır kâğıttan başka bir şey değildir.

Bir Avrupalı'ya sevginin tanrısından söz edecek olsan, yüzünü buruşturur ve güler. Senin düşüncenin yalınlığıyla alay eder. Ama pırıl pırıl bir yuvarlak metal ya da koca bir ağır kâğıt uzatacak olursan, o an gözleri parıldar ve dudaklarının arasından salyalar akar. Onun sevgisi paradır, tanrısı paradır. Onlar, yani beyazların tümü uykularında bile bunu düşünürler. Öyleleri vardır ki, ha bire yuvarlak metal ve ağır kâğıt tutmaktan elleri kanca gibi olmuş, duruşları orman karıncasının bacakları gibi yamulmuştur. Kimileri vardır, para saymaktan gözleri körelmiştir. Para uğruna mutluluklarını, vicdanlarını yitirenler; gülmekten, onurundan, sevincinden, hatta karısından, çocuğundan olanlar vardır. Çoğu, sağlığını bile bunun uğruna feda eder. Yuvarlak metal ve ağır kâğıt uğruna. Bunları giysilerinin içinde, ikiye katlanmış sert derilerin arasında taşırlar. Geceleyin, kimse almasın diye yastıklarının altına saklarlar. Her gün, her saat, her an onu düşünürler. Hepsi, ama hepsi. Çocuklar bile! Çünkü düşünmek zorundadırlar. Analarından öğrendikleri, babalarından gördükleri budur. Avrupalıların tümü. Samonis'te[19] bir taş aralığın içine girsen hemen şu sesi duyarsın: "Mark!" Bir an sonra yeniden "Mark!" Bu, parlak metal ve ağır kâğıdın adıdır. Falani'de[20] "Frank", Peletania'da[21] "Şiling", İtalya'da "Liret". Mark,

Frank, Şiling, Liret, hepsi aynı kapıya çıkar. Hepsi de para demektir. Para, para... Papalagi'nin gerçek tanrısı yalnızca paradır.

Ama, beyazların ülkesinde, güneşin doğuşundan batışına kadar parasız hiçbir şey yapamazsın. Paran olmadı mı ne açlığını, susuzluğunu giderebilirsin ne de yatacak bir döşek bulabilirsin. Paran olmadığı için seni *Fale pui pui'ye*[22] atarlar ve kâğıtlar[23] senden söz eder. Hep para ödemek zorundasın. Yani yürüdüğün yol için, kulübeni yaptığın yer için, gece yatacağın döşek için, odanı aydınlatan ışık için para vermen gerekir. Güvercin avlamak, ırmağa girmek için bile. İnsanların şarkı söyledikleri, dans edip eğlendikleri bir yere mi gideceksin, ya da kardeşinden bir öğüt mü isteyeceksin, bunun için de avuç dolusu yuvarlak metal ve ağır kâğıt vermen gerekir. Her şey için para ödemelisin. Her yerde bir kardeşin durup sana elini uzatır. Eğer içine bir şey koymazsan seni aşağılamaya ve azarlamaya hazırdır. İçten bir gülüş ya da dostça bir bakış onu yumuşatmaya yetmez. Açıp ağzını bağırmaya başlar: "Sefil, serseri, soyguncu!" Bütün bunlar aşağı yukarı aynı anlama gelir ve bir insanın yapabileceği en büyük rezilliklerdir. Daha doğar doğmaz para ödemeye başlarsın. Öldüğünde de, öldüğün için ailen para ödemek zorunda kalır. Ayrıca bedenin toprağa verildiği için ve mezarına senin adına dikilen taş için de para ödemek gerekir.

Avrupa'da, para vermeden herkesin yararlanabileceği tek bir şey buldum: Hava. Havanın da, yalnızca unutulduğu için parasız olduğunu sanıyorum. Hani Avrupalının biri bu dediklerimi duysa, hemen hava için de yuvarlak metal ve ağır kâğıt istemeye kalkar. Çünkü her Avrupalı, para istemek için yeni yeni nedenler arayıp duruyor.

Avrupa'da paran olmadı mı başsız, kolsuz, bacaksız bir insansın demektir. Bir hiç yani. Mutlaka paran olmalı. Para yemek, içmek, uyumak kadar gerekli. Ne kadar paran varsa o kadar iyi yaşarsın. Paran oldu mu tütün, yüzük ve güzel giysiler alabilirsin, ama ne kadar paran varsa o kadar. Paran çoksa çok şey alabilirsin. Bu yüzden herkes, daha fazla şeye sahip olabilmek için daha fazla para edinmeye çalışır. Üstelik bir de başkalarından fazla edinme derdi var. Bu hırs insanları paraya karşı her an uyanık tutar. Yere bir yuvarlak metal atsan, çocuklar hemen üstüne üşüşüp

birbirleriyle dövüşmeye başlarlar. Kim ele geçirirse zafer onundur. Ama yere pek seyrek para atılır.

Nereden gelir bu para? Nasıl çok para sahibi olunur? Bu işin bazısı kolay, bazısı zor birçok yolu vardır. Kardeşinin saçını kesersen, evindeki pisliği dışarı taşırsan, suda kano kullanırsan ya da sağlam bir düşüncen varsa para edinirsin. Haksızlık etmemek için söylemiş olalım: Her şey bir sürü ağır kâğıt ve yuvarlak metal gerektirirse de, bunları kolayca elde edebilirsin. Avrupalı'nın iş adını verdiği bir şeyler yapmana yeter. Bir Avrupa özdeyişi şöyle der: "Çalış kazanırsın!"

Bu arada büyük bir haksızlık hüküm sürer. Avrupalının üstünde hiç düşünmediği, fark etmek istemediği için düşünmek de istemediği bir haksızlık. Çok parası olanların hepsi çok çalışmaz. Aslında herkes çalışmadan para kazanmanın yollarını arar. Şöyle olur: Eğer beyaz adam yemeğini, döşeğini ve evini sağladıktan sonra ayrıca parası artarsa, hemen bu para karşılığında bir kardeşini tutar ve kendi işlerini ona yaptırır. Öncelikle kendi elini pisleten, sertleştiren işleri yaptırır. Kendisinin neden olduğu pisliği ona temizletir. Eğer bu bir kadınsa, hizmetçi diye bir kız tutar. Hizmetçi, pislenmiş örtüleri, yemek kaplarını, beden kılıflarını yıkar, yırtılmış bezleri onarır; efendisinin işine yaramayacak şeyleri yapmasına ise izin verilmez. O zaman da kadın ya da erkek efendinin daha önemli, daha zevkli, elleri pisletmeyen, kasları yormayan ve daha fazla para getiren işler yapmaya zamanı kalır. Bir tekne yapımcısını ele alalım. Tekne yapımında kendisine yardım etmesi için bir başkasını tutar. Kazanılan paranın büyük bölümünü kendisi alıkoyar ve olanak bulduğu an yardım için ikinci birini tutar. Sonra bir üçüncü ve giderek daha fazlası tekne yapımında ona yardım etmeye başlar. Sonunda bu sayı yüzlere ulaşınca artık onun çalışmasına gerek kalmaz. Ona düşen yalnızca döşeğine uzanıp Avrupa kavası içerken bir yandan ateş çubuğu tüttürmektir. Bir de başkalarının kendisi için yaptığı tekneleri teslim edip karşılığında metalleri ve kâğıtları toplamak. O zaman insanlar ondan varlıklı diye söz ederler. Yaşamına gıpta ederler. Ona övgüler düzerler, gururunu okşayan sözler söylerler. Çünkü beyazların dünyasında insanların ağırlığı yalnızca parasıyla, o parayı her gün ne kadar arttırabildiğiyle ve hiçbir depremin zarar veremeyeceği kalın demir kutunun içinde ne kadar biriktirebildiğiyle ölçülür. Yiğitliği, soyluluğu ya da zekâsının parlaklığıyla değil.

Birçok beyaz adam, başkalarının kendisi için kazandığı paraları üst üste yığdıktan sonra bunları çok iyi korunan bir yere getirir. Sonradan da üstüne ekler durur. Günün birinde öyle bir an gelir ki kimsenin onun için çalışmasına gerek kalmaz. Çünkü parası tek başına onun için çalışır. Büyünün yardımı olmaksızın bunun nasıl gerçekleştiğini öğrenemedim, ama gerçek bu. Beyaz adam köşesinde uyuklasa bile, paraları bir ağacın yaprakları gibi durmadan çoğalır, sahibi de giderek daha fazla zenginleşir.

Şimdi, diyelim ki birinin çok parası var; hem öyle çok ki yüzlerce, binlerce kişi bu parayla işlerini yoluna koyabilir. Ama o, bu paradan onlara zırnık koklatmaz. Oturur ağır kâğıtların üstüne, kollarını da sarar yuvarlak metallere, gözlerinde hırs ve zevk parıltılarıyla bakınır durur. "Bu kadar çok parayı ne yapacaksın?" diye soracak olsan, "Bu dünyada giyinmekten, açlığını ve susuzluğunu bastırmaktan başka ne istersin?" desen, söyleyecek söz bulamaz, ya da "Daha çok para istiyorum, daha çok, daha çok," der. Böylece sen de, paranın onu hasta ettiğini, bütün duyularını ele geçirdiğini anlarsın.

Hastadır o, kaçıktır. Ruhunu yuvarlak metal ve ağır kâğıda adamıştır. Hiçbir şeyle yetinmez, gözü doymak bilmez. Kimseye kötülük etmeden, haksızlık yapmadan, geldiğim gibi göçüp gideyim şu dünyadan diye düşünmez. Hiç aklına getirmez ki, Büyük Ruh, kendisini yeryüzüne yuvarlak metal ve ağır kâğıtla getirmemiştir. Çok azı bu konuda kafa yorar. Çoğu, hastalıklarına bağlı kalır, yürekleri hiçbir zaman iyileşmez. Paranın sağladığı güçle mutlu olurlar. Tropik yağmur altındaki tembel meyveler gibi, kibirle şişinip dururlar. Kendi bedenleri yağ bağlasın, gelişip serpilsin diye, kardeşlerinin en kötü işlere koşmasından zevk alırlar. Bunu yaparken de vicdanları zerre kadar sızlamaz. O güzelim, soluk parmakları temiz kaldığı için mutlu olurlar. Başkalarının gücünü sömürüp, kendi işlerinde kullandıkları için ne başları ağrır, ne de uykuları kaçar. Bu paranın bir kısmını başkalarına verip onların işlerini kolaylaştırmak akıllarının ucundan bile geçmez.

Böylece Avrupalıların bir bölümü bütün pis ve ağır işleri yaparken, diğer bölümü de ya çok az çalışır, ya da hiç çalışmaz. Daha kalabalık olan ilk gruptakilerin güneşin altında uzanıp yatmaya hiç zamanları yoktur. Papalagi'nin dediğine göre, herkesin parası aynı miktarda olamayacağı gibi, güneşin altında da aynı zamanda yatamazmış. İşte, bu öğüde uyarak, para

uğruna acımasız davranma hakkını elde eder Papalagi. Eli paraya gitti mi yüreği sertleşir, kanı donar, yalan söyler, dürüst davranmaz, tehlikeli olur.

Başkalarını kaç kez para uğruna öldürmüştür Papalagi. Ya da onları sözlerinin zehriyle öldürüp aklını çelmiş ve soymuştur. Herkes kendi zayıflıklarını bildiği için kimse bir diğerine güvenmez. Bu yüzden, parası olan bir adamın gerçekten iyi olup olmadığını bilemezsin. Servetinin nereden ve nasıl geldiğini bilmen mümkün değildir.

Buna karşılık da varlıklı olan, kendisine gösterilen saygının gerçekten kendisine mi, yoksa parasına mı olduğunu kestiremez. Aslında saygı gösterilen genellikle parasıdır. Bu yüzden, çok sayıda yuvarlak metali ve ağır kâğıdı olmayanların niye utandığını, zenginlerin onları kıskanması gerekirken niye onların zenginlere özendiğini aklım almıyor. Nasıl ki bizde ağır bir midye zinciriyle dolaşmak hoş değilse, paranın ağır yüküyle dolaşmak da aynı şey. İnsanın soluğunu keser, kol ve bacaklarının özgürce hareket etmesini önler.

Ama hiçbir Papalagi, parasız yapamaz. Hiçbiri! Parayı sevmeyenle alay edilir, aptal gözüyle bakılır. "Varlık -bol paraya sahip olmak demektir bu- mutluluk getirir," der Papalagi. Ve tabii, "En çok parası olan ülke de en şanslısı sayılır".

Biz kardeşlerim, biz hepimiz yoksuluz. Bizim ülkemiz güneşin altındaki en yoksul ülke. Bizde öyle kutuları dolduracak kadar yuvarlak metal ve ağır kâğıt bulunmaz. Bizler Papalagi'nin düşüncesine göre zavallı dilencileriz. Ama ben sizin gözlerinizi varlıklı efendinin gözleriyle karşılaştırdığımda, sizinkiler neşeyle, güçle, yaşamla, sağlıkla büyük bir ışık gibi parıldıyor, onunki ise sönük, solgun ve yorgun kalıyor. Sizin gözlerinizdeki parıltıyı yalnızca, henüz konuşmayı beceremeyen çocuklarda gördüm orada. Çünkü daha paradan haberleri yoktu. Şükredelimki Büyük Ruh bizi *aitu*'ya[24] karşı korudu. Para bir *aitu* dur. Onun yaptığı ne varsa kötüdür çünkü. Elini paraya değdiren onun büyüsüne kapılır, onu seven tüm yaşamı boyunca gücünü ve mutluluğunu paraya hizmet etmek için harcar. Biz, konukseverliği, uzattığı her meyve için bir *alofa*[25] bekleyenleri hor gören geleneklerimizi sevelim. Birinin her şeyi varken, diğerinin hiçbir şeyi olmamasına izin vermeyen

geleneklerimizi sevelim. Sevelim ki, Papalagi gibi, kardeşi yanı başında keder ve acı içindeyken mutlu ve neşeli olmayalım.

Ama her şeyden önce kendimizi paraya karşı koruyalım. Papalagi bizi kandırabilmek için parayı burnumuza sokar. Sözde bizi varlıklı ve mutlu edecektir. Daha şimdiden birçoğumuzun gözleri kamaştı ve bu hastalığa yakalandı bile.

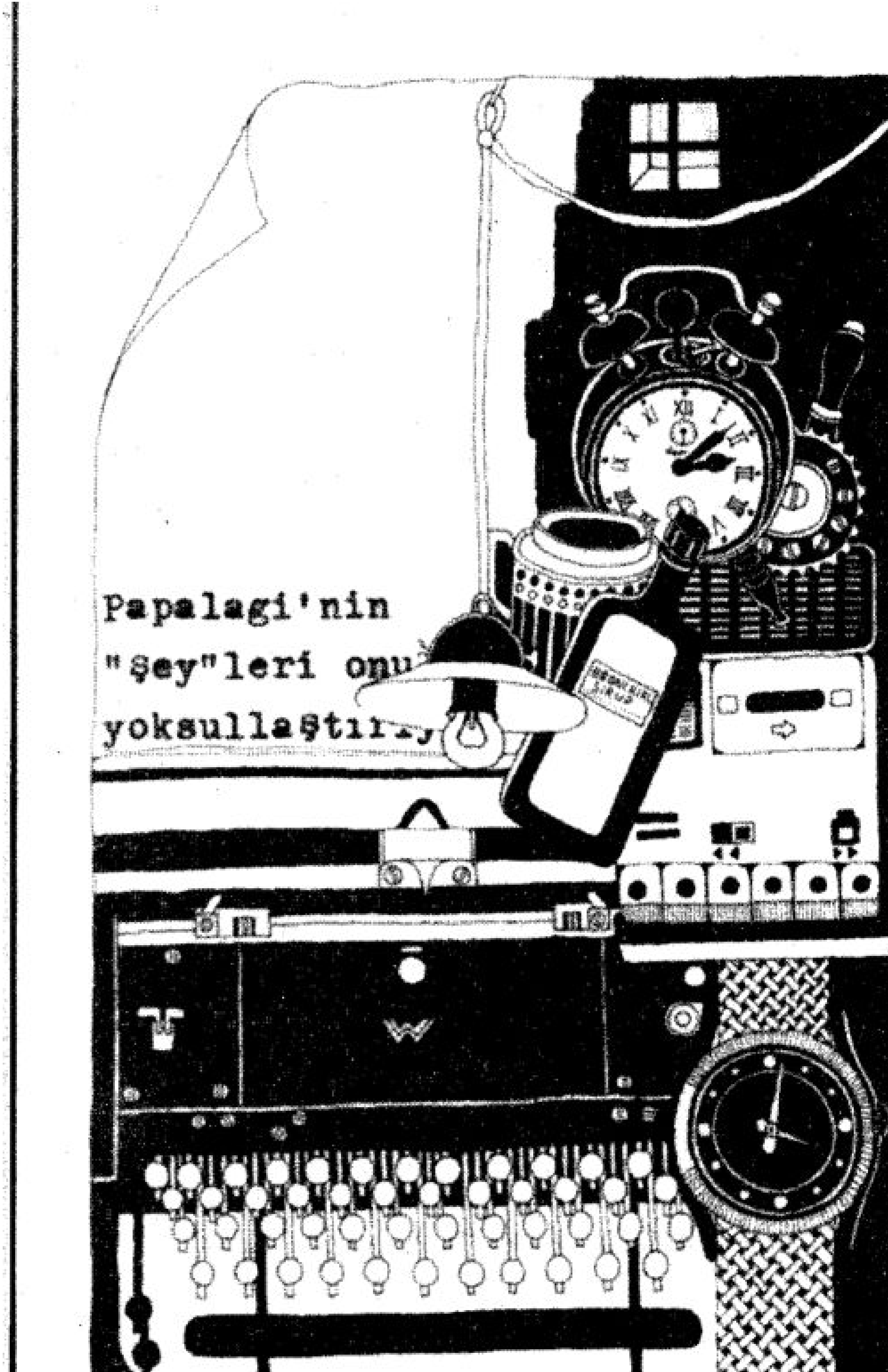
Eğer bu alçakgönüllü kardeşinizin sözlerine inanır, söylediklerinin gerçek olduğunu düşünürseniz, bilin ki para kimseyi ne daha mutlu ne de daha neşeli yapar. Yaptığı tek şey, insanın yüreğini kötü bir karışıklığa sürüklemektir. Parayla hiç kimseye yardım edemezsiniz; onu daha mutlu, daha güçlü ve neşeli kılamazsınız. Bu yuvarlak metali ve ağır kâğıtları en büyük düşmanınız olarak görün ve ondan nefret edin.

Papalagi'nin "Şey'leri Onu Yoksullaştırıyor

Ve sizler, Papalagi'yi şundan da tanırsınız: O bizi hiçbir "şey"imiz olmadığı için yoksul, sefil yoksul, sefil, yardıma ve merhamete muhtaç görür.

Dinleyin beni ey sevgili adalı kardeşlerim; size bu "şey" denenin ne olduğunu anlatayım. Hindistancevizi bir "şey'dir, sineklik, örtü, midye, yüzük, yemek kabı, kafa süsü, bunların hepsi birer "şey'dir. Ama iki türlü "şey" vardır. Birincisi Büyük Ruh'un bizlere hiç göstermeden yaptığı ve bize hiçbir emeğe malolmayan hindistancevizi, midye, muz gibi şeyler. İkincisi ise insanların emek ve çaba harcayarak yaptıkları yüzük, yemek kabı, sineklik gibi şeyler. Beyaz efendi "şey" dediğinde, kendi eliyle yaptıklarını kasteder. Yani bizde pek bulunmayan insan "şeylerini. Beyaz efendinin Büyük Ruh'un yaptığı "şey'leri kastetmesi mümkün değildir çünkü. Haydi bakalım, kim daha varlıklıymış, Büyük Ruh'un yaptığı "şeylerden kimde bizdekinden daha çok var? Şöyle çevrenize bir göz atın. Uzaklara, yerin mavi kubbeyi taşıdığı kenarlarına kadar bakın. Her yer büyük "şey'lerle dolu. Balta girmemiş ormanlar, yaban güvercinleri, sinek kuşları, papağanlar, lagündeki denizhıyarları, midyeler, İstakozlar ve diğer deniz hayvanları. Aydınlık yüzlü kumsal ve kumların yumuşak postu. Bir savaşçı gibi öfkelenen, bir *Tapaou* gibi gülümseyen büyük deniz, saati saatine uymayan ve bize altın rengi ışıklar saçan çiçeklerle bezeli mavi kubbe. Daha, ne demeye aptallık edip de Büyük Ruh'un bu "şey'lerine başka "şey"ler katmaya çalışalım? Hem biz onunkiler gibi "şey'ler yapamayız: Çünkü bizim ruhumuz onun gücü karşısında çok küçük ve yetersiz kalır, ellerimizse onun güçlü ve büyük ellerine göre çok beceriksizdir. Bizim yapabileceklerimiz son derece sınırlı ve söz etmeye değmeyecek kadar değersizdir. Belki bir çomak yardımıyla kolumuzu biraz daha uzatabiliriz ya da *tanoa*[26] ile ellerimizi büyütebiliriz; ama bugüne kadar ne bir Samoalı ne de bir Papalagi, bir palmiye ya da bir kavak ağacı yaratabildi.

Ama tabii Papalagi, bütün "şey"leri yaratabileceğine ve Büyük Ruh kadar güçlü olduğuna inanır. Zaten binlerce ve binlerce elin, güneşi doğuşundan batışına kadar hiç durmadan "şey'ler üretmeye çalışması da bundan. Ne işe yaradığını bilmediğimiz, güzelliklerini anlayamadığımız insan "şey'leri... Ve Papalagi, hep daha çok ve daha yeni şeyler tasarlar. Ellerine ateş basar, benzi kül gibi olur, sırtı kamburlaşır. Ama sonunda yeni bir şey bulmayagörsün, mutluluktan ışıldamaya başlar. Ve hemen ardından hepsi bu yeni "şey"i elde etmeye çalışır, ona tapınırlar, onun için kendi dillerinde türküler yakarlar.

Ah kardeşlerim, inanın bana! Ben Papalagi'nin düşüncelerinin arka yüzünü, onun gerçek isteklerini öğlen güneşinin altındaymışçasına gördüm. O, geldiği yerde Büyük Ruh'un "şeylerini paramparça ettiği için, yok ettiklerini

kendi eliyle yeniden yaratmaya çalışır. Bu arada bir sürü "şey" yaptığı için de kendisinin Büyük Ruh olduğunu sanır.

Hele bir düşünün kardeşlerim, hemen şu anda büyük bir fırtına çıksa ve ormanla dağı söküp götürse. Hem de tüm ağaçlarıyla, yapraklarıyla birlikte. Bütün midyeleri, lagünün bütün hayvanlarını alsa ve geride tek bir hibikus çiçeği bile kalmasa, hani şu bizim kızların saçlarına taktıklarından. Her şey, gördüğümüz her şey yitse, kumdan başka bir şey kalmasa görünürde. Toprak, avuç açmış bir insanın eline benzese, ya da üzerinden kızgın lavların aktığı bir tepeye. Palmiyelerin arkasından nasıl ah ederdik, midyelerin, ormanın, her şeyin arkasından... İşte, Papalagi'nin bir dolu kulübe diktiği ve kent adını verdiği yerlerde de toprak bomboş bir el gibi çorak. İşte bu yüzden Papalagi, çılgın gibi Büyük Ruh'un rolünü oynar. Sahip olmadıklarını unutabilsin diye. Kendisi bunca yoksul, ülkesi de bunca acılı olduğu için dört elle "şey'lere sarılır ve delinin solgun yaprakları toplaması gibi toplayıp, kulübesini ağzına kadar onlarla doldurur. Ama işte, bu yüzden bizi kıskanır ve bizim de kendisi gibi yoksullaşmamızı ister.

Eğer insan çok fazla "şey"e gereksinim duyuyorsa, bu büyük bir yoksulluğun göstergesidir. Çünkü bu, o insanın, Büyük Ruh'un "şey'leri açısından yoksul olduğunun kanıtıdır. Papalagi de yoksuldur, çünkü o tam bir "şey" düşkünüdür, "şey'leri olmadan yaşayamaz. Saçlarını düzeltmek için, kaplumbağa kabuğundan bir alet yapsa ve saçlarını yağlasa, o alet için bir de kılıf yapar, sonra o kılıf için küçük bir kutu, küçük kutu için de büyük bir kutu. Her şeyi kılıfların ve kutuların içine yerleştirir. Bel örtüleri için, üst ve alt örtüleri için, iç örtüleri, ağız örtüleri ve diğer örtüler için kutuları vardır, el kılıfları, ayak kılıfları, yuvarlak metal ve ağır kâğıt için, azıkları için, kutsal kitapları için, her şey, her şey için kutuları vardır. Teki bile yeterli olan bir "şey"den, bir sürü şey yapmayı becerir Papalagi. Bir Avrupalının aşevine gidecek olsan, hemen hiçbir zaman kullanılmayan bir dolu yemek kabı ve yiyecek pişirmek için ıvır zıvır bulursun. Her yemek için ayrı bir *tanoa* vardır. Su için ayrı, Avrupa *kava*sı için ayrı, hindistancevizi için ayrı, güvercin için ayrı bir *tanoa*.

Bir Avrupa kulübesinde öylesine çok "şey" vardır ki, onları bir yerden bir yere taşımaya, koca bir Samoa köyündekilerin hepsi ellerini kollarını doldursa yetmez yine de. Tek bir kulübede o kadar çok "şey" vardır ki,

beyaz şeflerin çoğu, yalnızca o "şey'leri yerli yerine yerleştirmekten ve kumlarını temizlemekten başka işleri olmayan sürüyle erkek ve kadın çalıştırmak zorunda kalır. En büyük *Taopou* bile zamanının büyük bölümünü "şeylerini saymaya, yerini değiştirmeye ve temizlemeye ayırır.

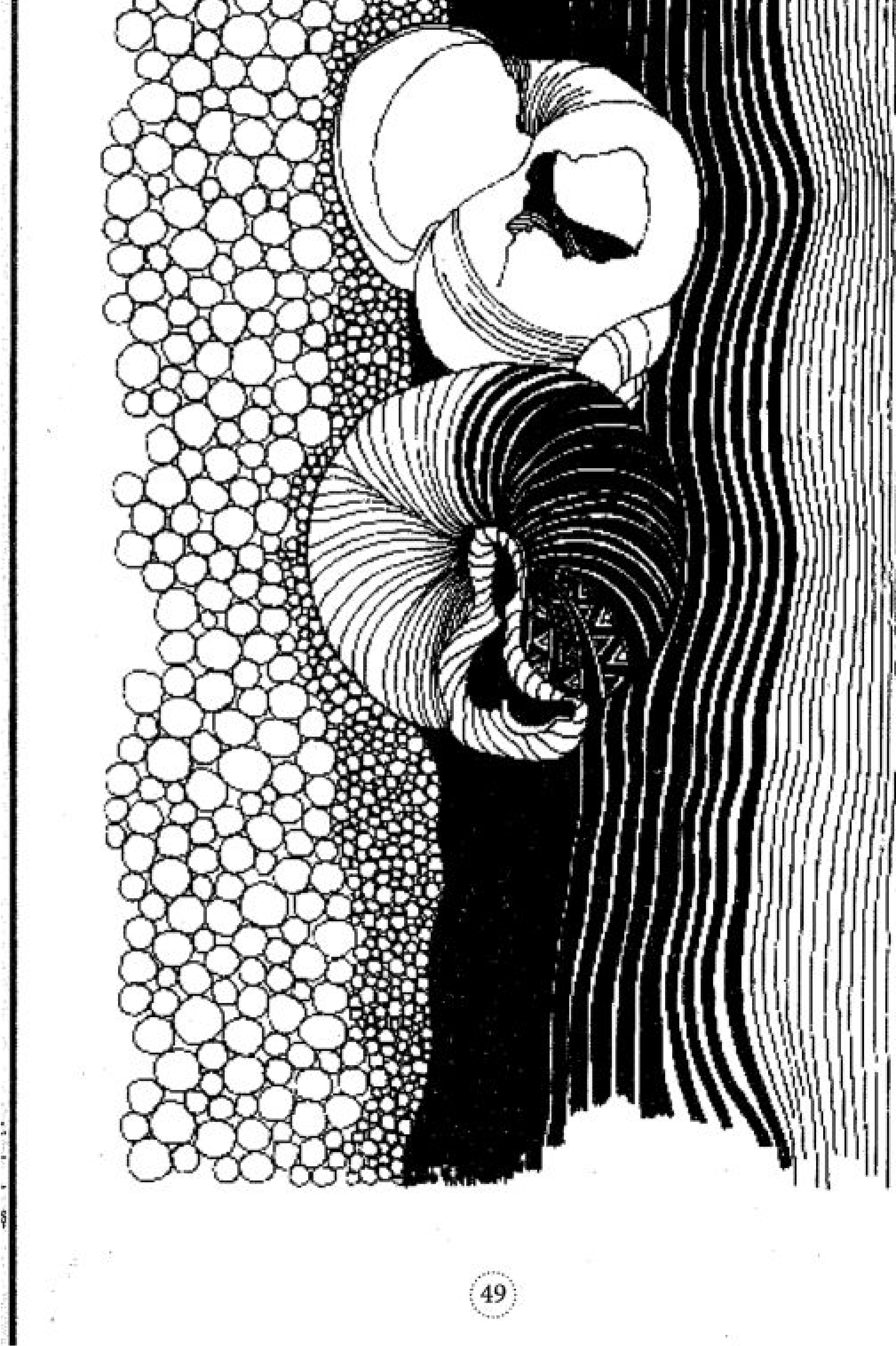
Kardeşlerim, bilirsiniz ben yalan söylemem, her şeyi, ne bir eksik ne bir fazla, gördüğümce anlatırım sizlere. İnanın bana, Avrupa'da "şey'siz yaşamaktansa, ölmek için ateş borusunu alnına dayayan insanlar vardır. Çünkü Papalagi türlü türlü yolla zihnini bulandırır, sonra da kendi kendine, insan nasıl yemeden yaşayamazsa "şey"siz de olamaz der.

Bu yüzden Avrupa'da, hiçbir şeye takılmadan şöyle rahatça bir döşeğe ayaklarımı uzatabildiğim tek bir kulübe bulamadım. Bütün "şeylerden şimşekler fışkırıyordu ya da ağızlarıyla renklerini haykırıyorlardı. Gözlerimi bile kapatamıyordum. Gerçek huzuru hiçbir yerde bulamadım. İçinde, döşeğimle uyku dengimden başka hiçbir şey olmadığı, insanı denizin tatlı melteminden başka hiçbir şeyin etkilemediği Samoa'daki kulübemi hiç böylesine özlememiştim.

Az "şey"i olan kendine yoksul der ve üzülür. Bizim gibi, döşeği ve yemek kabından başka bir şeyi olmayıp da, gözleri bizim gibi parıldayan, şarkı söyleyen tek bir Papalagi yoktur. Beyaz dünyanın kadınları, erkekleri bizim kulübemize gelseler yanıp yakılmaya başlarlar. Hemen ormana koşup odun toplarlar, kaplumbağa kabuğu, cam, tel, renkli taşlar, artık ne bulurlarsa sabahtan akşama dek ellerini kollarını oynatıp Samoa evini irili ufaklı "şey"lerle doldururlar. Hepsi unufak olacak, ateşi gördü mü yanıp kül olacak, güçlü bir tropikal yağmurda eriyip gidecek ve her seferinde yeniden yapılması gerekecek "şey'lerle.

İnsan gerçek bir Avrupalı olunca, o kadar çok "şey"e gereksinim duyar ki, bu yüzden Papalagi'nin elleri "şey" yapmaktan dinlenmeye fırsat bulamaz. Yüzleri yorgun ve acılıdır. Çoğu, Büyük Ruh'un "şey'lerini görmekten acizdir. Köy meydanında keyifli şarkılar söylemekten, güneşli bayram günlerinde dans[27] etmekten bizler gibi kollarının, bacaklarının mutluluğunu yaşamaktan acizdir. "Şey'ler üretmek, ürettikleri "şey'leri korumak zorundadır onlar. "Şey'lerini takınıp küçük kum karıncaları gibi yerlerde sürünürler. "Şey'leri ele geçirmek için soğukkanlılıkla her türlü

kötülüğü göze alırlar. Erkeklik onurunu ya da gerçek gücü ölçmek için değil, yalnızca "şey'ler uğruna savaşırlar birbirleriyle.

Bütün bunlara rağmen, yaşamlarındaki o büyük yoksulluğun farkındadır hepsi. Yoksa, beyaz bez üstündeki resimleri güzel çıksın diye, saçlarını renkli sulara batırmayı şeref sayan bu kadar çok Papalagi olur muydu? Bütün tanrısal "şey"leri ellerinden geldiğince canlı, içten resmederler. Yumuşak topraktan, bel örtüsü olmayan insanlar yaparlar. Matautu'daki köy bakirelerini andıran güzel ve özgür hareketli kızlar, cirit savuran, yay çeken, ormanda yaban güvercinlerinin peşi sıra seyirten erkek şekilleri yaparlar. Bu topraktan insanlar için Papalagi büyük tören kulübeleri inşa eder. İnsanlar uzaklardan buralara gelip topraktan insanların yüceliklerinin, güzelliklerinin tadına varırlar. Bir sürü bel örtülerine sarınıp bunların önünde kendilerinden geçerler. Papalagi'yi, kendisinin yitirdiği bu güzellikler karşısında ağlarken gördüm ben.

Şimdi, beyazlar, bizler de varlıklı olalım diye kendi hazinelerini getirmek istiyorlar. Kendi "şeylerini yani. Oysa bu "şey'ler, göğüslerine saplanmış, öldürücü, zehirli oklardan başka bir şey değildir. Ülkemizi iyi tanıyan bir adamın "Size çeşitli ihtiyaçlar yaratmalıyız" dediğini duymuştum. Yine "şey'leri kastediyordu. "O zaman siz de çalışmak için can atarsınız" diye devam ediyordu bu bilge adam. Ellerimizin gücünü "şey'ler üretmek için harcamamız gerektiğini söylemeye çalışıyordu. Sözde kendimiz için, ama öncelikle Papalagi için "şey'ler. Biz de yorgun, solgun ve iki büklüm olmaymışız.

Adalı kardeşlerim, uyanık ve aydınlık zihinli olmalıyız. Çünkü Papalagi'nin tatlı bir muz gibi görünen sözleri aslında içimizdeki sevinci ve ışığı yok etmeye çalışan gizli bir mızraktan başka bir şey değildir. Büyük Ruh'un "şey"lerinden başka çok az "şey"e ihtiyacımız olduğunu unutmamalıyız. Büyük Ruh kendi "şeylerini görebilmemiz için bize göz verdi. Üstelik bunların hepsini görmeye bir insan ömrü bile yetmez. Beyaz adamın ağzından çıkanlardan daha büyük yalan yoktur. Neymiş, Büyük Ruh'un "şey'leri işe yaramazmış da bir tek kendi "şey'leri işe yararmış. Sayıca onca çok olan, şimşekler, kıvılcımlar çaktıran, göz süzen, kendi kendini allayıp pullayan o "şey'ler, acaba hangi Papalagi'nin bedenini daha güzelleştirmiş, hangi Papalagi'nin gözlerini daha parlak, zihnini daha berrak yapmış? Bütün bunlar asıl Papalagi'nin "şey'lerinin bir işe yaramadığını gösteriyor. Kısacası, onun bize söyledikleri, bizi zorlamaya çabaladığı her şey kötü ruhun zehre bandırılmış düşünceleridir.

Papalagi'nin Hiç Zamanı Yok

Papalagi, yuvarlak metali ve ağır kâğıdı sever. Katledilmiş meyvelerin suyunu, domuz, sığır gibi korkunç hayvanların etini midesine indirmeyi sever. Ama, hepsinden çok sevdiği bir şey vardır ki, bunu elle tutmak mümkün değil: Zaman! Bu yüzden dünyanın patırtısını kopartır, saçma sapan konuşur durur. Güneşin doğuşuyla batışı arasında kullanmadığı hiçbir zaman kalmasa yine de yetmez Papalagi'ye.

Zaman, Papalagi'yi memnun edemez bir türlü. Büyük Ruha yakınır da yakınır, daha fazlasını vermedi diye. Evet, böyle işte; her yeni günü belli bir plana göre bölüp parçalayarak Büyük Ruha ve onun hikmetine etmediği hakareti bırakmaz. Çalı bıçağıyla yumuşak bir hindistancevizini boydan boya keser gibi böler günü. Her bir bölümün ayrı adı vardır. Saniye, dakika, saat. Saniye dakikadan küçüktür, dakika da saatten. Hepsi birden bir saat eder. Bir saate varmak için altmış tane dakika, bir sürü de saniye gerekir.

Bu, benim de içinden çıkamadığım karışık bir mesele. Böyle çocukça şeyler üstüne gereğinden fazla kafa patlatmak sinirlendiriyor beni. Ama Papalagi, bunun üstüne koca bir bilim kurmuş. Erkekler, kadınlar, hatta yeni ayaklanmış bebeler kalın bir zincirle boyunlarına asılı ya da deri bir şeritle bileklerine bağlı küçük, yassı, yuvarlak bir makine taşırlar. Bununla zamanı okurlar. Ama bu iş pek o kadar kolay değildir. Çocuklara öğretirken canları sıkılmasın diye kulağına tutup sesini dinletirler.

İki parmakla bile kolayca taşınabilen bu makinenin karnında da, sizin bildiğiniz o büyük gemilerin karnındaki gibi bir makine vardır. Ama büyük ve ağır zaman makineleri de vardır. Bunlar ya kulübelerin içinde dururlar, ya da en yüksek binaların çatılarına asılır. Taa uzaklardan görülebilsin diye. Zamanın bir parçası geçtiğinde makinenin ön yüzündeki küçük parmaklar bunu gösterir; o sırada makine bir de çığlık koparır, içindeki ruh kalbindeki

demire vurur. İşte böyle, Avrupa kentlerinde zamanın bir bölümü geçti mi bir uğultu, bir gürültü kaplar ortalığı.

Bu zaman gürültüleri duyulduğunda Papalagi, "Ne kötü, yine bir saat geçti" diye yakınır. Çok kederlenmiş gibi de yüzünü ekşitir. Halbuki taptaze bir saat başlamaktadır o anda.

Bir hastalık olduğunu düşünmeme rağmen yine de bir türlü kavrayamadım bu işi. "Zaman hiç yetmiyor!" "Zaman dört nala kalkmış bir kırat gibi koşuyor!" "Biraz daha zamanım olsa!" Böyle sızlanır durur beyaz adam.

Hep söylüyorum, bunun bir hastalık olması lazım. Çünkü, diyelim ki beyaz adamın içinden bir şey yapmak geçiyor. Yürekten istiyor hem de. Belki güneşlenmek, belki de ırmakta kanoyla dolaşmak istiyor. Ya da canı sevdiği kızı çekiyor. Hemen her seferinde aynı düşünceye kapılıp, bastırır bu isteğini: "Keyfe zamanım yok!" Oysa zaman orada öylece durur. O ise en iyi niyetle bile görmez onu. Zaman alan binlerce şey sıralayıp yakına yakına işinin başına çöker. Oysa işi ne zevk ne de eğlence verir ona. Üstelik kendinden başka zorlayan da yoktur. Papalagi, birdenbire zamanı olduğunu, her şeye rağmen zamanı olduğunu ya da birinin ona zaman ayırdığını görse bile -Papalagiler birbirlerine ha bire zaman ayırırlar, hemen hiçbir şey bunu yapmak kadar yüceltilmez- yine de sevinç duymaz. Ya da çalışmaktan yorgun düşmüştür. Ve her seferinde bugünün işini yarına bırakır.

Hiç zamanı olmadığını iddia eden Papalagiler vardır. Aklı başından gitmiş bir halde, ruhuna *aitu*[28] girmiş gibi koşuştururlar. Zamanlarını yitirdikleri için, nereye gitseler peşlerinden bela ve korku getirirler. İnsanın ruhuna böyle bir şeytanın girmesi çok kötüdür. İnsandan insana bulaşan, felakete sürükleyen ve hiçbir hekimin iyileştiremeyeceği bir hastalıktır.

Papalagi'nin içi zaman korkusuyla dolu olduğu için, hepsi, hem yalnız erkekler değil, kadınlar ve çocuklar da, büyük ışığı kendi gözleriyle ilk kez gördüklerinden beri ayın kaç kere yükseldiğini, güneşin kaç kez battığını kesin olarak bilirler. Bu o kadar önemlidir ki, belirli ve değişmez aralıklarda çiçekler ve şölenlerle kutlanır. Bana "Kaç yaşındasın?" diye sorduklarında, benim gülüp de bunun önemi olmadığını söylemem üstüne utanmam gerektiğini düşünüyorlardı. Hissediyordum bunu hep. "Kaç yaşında

olduğunu bilmelisin!" diyorlardı. Bense susup "Bilmemek daha iyi" diye düşünüyordum.

Kaç yaşındasın demek kaç dolunay boyunca yaşadığın anlamına gelir. Oysa dolunayları saymak, bunun hesabının peşine düşmek pek tehlikelidir, çünkü böylece insanların genellikle kaç dolunay yaşadığı ortaya çıkar. Kişi buna çok dikkat ederse ve yeterince çok dolunay geçmişse, "Artık yakında öleceğim" demeye başlar. Ondan sonra ne keyfi kalır ne de başka bir şeyi ve kısa süre sonra da gerçekten ölür gider.

Avrupa'da zamanı olan çok azdır. Belki de hiç yoktur. Bu yüzden herkes yaşamın içine fırlatılmış birer taş gibi koşuşturur. Hemen hepsi yürürken yere bakar ve daha hızlı ilerleyebilmek için kollarını ileri savurur. Eğer durduracak olursan isteksizce, "Niye beni rahatsız ediyorsun?" derler. "Kaybedecek zamanım yok, sen de kendi zamanını değerlendirmeye bak." Sanki hızlı yürüyen insan daha değerli, yavaş yürüyenden daha yürekliymiş gibi davranırlar.

Bir keresinde bir adam görmüştüm; kafası karmakarışık, gözleri yuvalarından uğramış, çenesini ölü bir balığınki gibi sıkı sıkıya kapamış, dövünmekten her tarafı kızarıp morarmıştı. Bütün bunların sebebi ise, hizmetçisinin söz verdiği saatten bir soluma süresi geç gelmiş olmasıydı. Bir soluktuk süre, onun için bağışlanamayacak kadar büyük bir kayıptı. Hizmetçi, onun kulübesinden ayrılmak istediğinde, "Yeterince zamanımı çaldın zaten, zamanın kıymetini bilmeyenin kendisi de beş para etmez" deyip def etti onu.

Yalnız bir defa, çok zamanı olan biriyle karşılaştım. Halinden yakınmıyordu, ama yoksul, pasaklı ve darmadağın bir adamdı. İnsanlar onu gördüler mi uzağından geçiyorlar, hiç saygı göstermiyorlardı. Bir türlü aklım basmadı bu işe, halbuki sakin sakin yürüyordu. Gözlerinde rahat, dostça bir gülümseme vardı. Nedenini sorduğumda yüzü asıldı ve acıyla, "Zamanımı doğru dürüst kullanmayı bir türlü öğrenemedim, bu yüzden yoksul ve hor görülen bir serseriyim" diye dert yandı. Bu insanın zamanı vardı, ama yine de mutlu değildi.

Papalagi, bütün gücünü ve bütün aklını, nasıl ederim de şu zamanı genişletirim diye düşünerek kullanır. Zamanı durdurabilmek için suya,

ateşe, fırtınaya, hatta gökyüzündeki şimşeklere bile başvurur. Daha çok zamanı olsun diye ayağının altına demir tekerlekler, sözcüklerine kanat takar. Peki, ne içindir bütün bu çaba? Papalagi, zamanıyla ne yapar? Büyük Ruh tarafından *fono*'ya[29] davet edilmiş gibi sözler etmesine, elini kolunu sallamasına rağmen anlayabilmiş değilim bunu, doğrusunu isterseniz.

Sanıyorum ki, çok sıkı tuttukları için zaman, ıslak elden kayan yılan gibi akıp gidiyor ellerinden. Zamanın kendisine gelmesini beklemez. Kollarını açıp, yakalamak için peşinden koşar. Zamanın huzur içinde güneşin altına serilmesini kıskanır, ister ki hep yakınında olsun, şarkı söylesin, iki laf etsin. Oysa zaman sessiz ve uysaldır, huzur ister, güneşin altında döşeğine uzanıp yatmak ister. Papalagi zamanı tanıyamadı, anlayamadı. Bu yüzden, o kaba gelenekleriyle hor kullanıyor onu.

Ah sevgili kardeşlerim! Biz zaman için hiç dertlenmedik. Onu olduğu gibi sevdik. Siz hiç peşinden koşmadınız zamanın. Ne dertop etmeye ne sonra parçalamaya çalıştınız. Zaman bize ne az geldi ne de bıkkınlık getirdi. Hepimizin istediğimiz kadar zamanı var, biz de onunla yetiniyoruz. Zaten yettiği kadarından fazlasına hiç gerek duymayız. Hedefimize hep zamanında varacağımızı biliriz. Biz dolunayları saymasak da, Büyük Ruh'un istediği zaman bizi yanına çağıracağını biliriz. Zavallı, şaşkın Papalagi'yi bu çılgınlıktan kurtarmalıyız. Zamanını geri vermeliyiz. O küçük, yuvarlak zaman makinelerini parçalayıp, ona, güneşin doğuşundan batışına kadar bir insanın kullanabileceğinden çok daha fazla zaman olduğunu anlatmalıyız.

Papalagi Tanrıyı Yoksullaştırmış

Papalagi'nin son derece kendine has ve karışık bir düşünce tarzı vardır. Nasıl yaparım da bir şeyi kendim için kullanırım ve bu kullandığımın hakkı da benim olur diye düşünür. Bütün insanların yararını değil, bir tek kişinin yararını düşünür hep. Bu tek kişi de kendisidir.

Biri kalkıp dese ki "Bu kafa benimdir, benden başka kimsenin olamaz", doğrudur, onundur gerçekten, kimse sesini çıkaramaz. Elin sahibinden başka kimsenin o el üstünde hakkı yoktur. Buraya kadar Papalagi'ye hak veriyorum. Ama o, bununla kalmayıp yalnızca kendi kulübesinin önünde yetişti diye "Bu palmiye benimdir" diyebilir. Sanki onu yetiştiren kendisiymiş gibi. Oysa palmiye kesinlikle onun değildir, asla. Onu yerden çıkartıp bize uzatan Tanrı'nın elidir. Tanrının birçok eli vardır. Her ağaç, her çiçek, her ot, deniz, gökyüzü, gökyüzündeki bulutlar bütün bunlar Tanrının elleridir. Onları tutabiliriz, varlığına sevinebiliriz, ama kalkıp da, "Tanrının eli benim elimdir" diyemeyiz. İşte, Papalagi'nin yaptığı budur.

Bizim dilimizde "Lau" benim demektir, ama aynı zamanda da senin demektir. Oysa Papalagi'nin dilinde bu senin ve benim gibi aynı anlama gelen tek bir söz bile yoktur. Benim olan yalnızca ve tek başına bana aittir, senin olan ise yalnızca ve tek başına sana. Onun için Papalagi, kulübesinin çevresindeki her şeye "benim" der. Bunlar üstünde onun dışında kimsenin hakkı yoktur. Bir Papalagi'nin yanında bir şey görsen, diyelim ki bir meyve, bir ağaç, su, orman ya da bir yığınak toprak, hemen orada biri biter ve "Benim onlar" der. "Benim olana dokunmayacaksın sakın!" Ama diyelim ki yine de dokundun, hemen bağırmaya başlar, sana hırsız der. Bu sözün anlamı çok kötüdür. Yalnızca birinin "benim"ine dokunduğun için olur bunlar. Arkadaşları ve büyük şefin yardımcıları başına üşüşürler, zincire vururlar ve seni *Fale pui puı*'ye[30] atarlar. Ömrün boyunca da hor görürler seni.

Birinin, kendisine ait olduğunu söylediği bir şeye bir başkasının dokunmaması için, o şeyin ona ait olup olmadığı özel yasalarla, titizlikle saptanır. Avrupa'da bu yasaların çiğnenmemesini gözetmekten başka hiçbir iş yapmayan insanlar vardır. Papalagi'nin aldığı bir şeyi kimse ondan almasın diye. Papalagi bu yolla kendini öyle bir inandırır ki, sanki o hak gerçekten kendisininmiş, sanki Tanrı bunun mülkiyetini bütün zamanlar için ona devretmiş gibi. Sanki palmiye gerçekten ona aitmiş gibi, ya da ağaç, çiçek, deniz, gökyüzü, gökyüzündeki bulutlar ona aitmiş gibi.

Papalagi, bu tür yasalar yapmak, çok sayıdaki "benim"leri için koruyucular tutmak zorundadır. Böylelikle çok az "benim"i olan ya da hiç olmayanlar, onun "benim'lerinden alamazlar. Çünkü, nerede ki birileri her şeyi ele geçirir, orada elleri boş kalanlar da mutlaka olur. Herkes bilmez çok sayıda "benim"e ulaşmanın hilelerini ve gizli işaretlerini. Üstelik bir tür cesaret de gerektirir bu iş, ki bu da bizim onur dediğimiz şeyle pek bağdaşmaz. Tanrıyı gücendirmek, onun her şeyini almak istemedikleri için ellerinde az şeyi olanlar en iyi Papalagilerdir muhtemelen. Ama bunlardan pek çok bulunmuyor.

Çokları utanmazca Tanrıyı soyup soğana çevirirler. Başka bir yol bilmezler. Hatta kötü bir şey yaptıklarının bile farkında değillerdir. Çünkü hepsi, düşünmeden ve utanç duymadan aynı şeyi yaparlar. Kimisi daha doğar doğmaz bütün "benim"lerini babasından alır. Ne derseniz deyin, Tanrı'nın pek bir şeyi kalmamış, insanlar her şeyini almışlar ve kendi "benim'leri, "senin'leri haline getirmişler. Birileri çıkıp daha fazla istediği için, Tanrı, güneşini bile herkese eşit dağıtamıyor. Birçokları gölgede küskün ışınları yakalamaya çalışırken, pek azı güzel ve büyük güneşli alanlarda oturuyor. Tanrı, büyük evinde en yüce *alii sili*[31] olmadığından, Tanrılığının keyfîni bile doğru dürüst süremez. Papalagi, "Her şey benim" diyerek tanımazdan geliyor onu. Gerçi her ne kadar kafasını yorsa da, o kadar derin düşünemez Papalagi. Tersine, yaptıklarının dürüst ve hakça olduğunu anlatır. Oysa Tanrı'nın önünde, bütün bunların ne dürüstlükle ne de hakça olmakla ilgisi vardır.

Doğru düşünseydi, elimizle sıkı sıkıya tutamadığımız hiçbir şeyin bizim olmadığını bilmesi gerekirdi. Aslında hiçbir şeyi sıkı sıkıya tutamadığımızı da. Sonra, Tanrı'nın bu büyük evini herkes içinde kendine bir yer bulsun ve

mutlu bir yaşam sürsün diye verdiğini de görebilirdi. Bu evin yeterince büyük olduğunu, herkesin payına bir lekecik de olsa güneş ışığı, bir tutam mutluluk düşeceğini; herkes için hiç yoksa küçük bir palmiye gövdesi ve tabii ayaklarını basabileceği bir yer olduğunu görebilirdi. Tanrı'nın istediği ve belirlediği şekilde. Tanrı nasıl olur da çocuklarından birini unutur? Ama yine de birçokları, Tanrının onlara bahşettiği topraktan küçük bir parça edinmek için didinip durur.

Papalagi, Tanrı'nın buyruklarına kulaklarını tıkayıp yerine kendi yasalarını getirdiği için Tanrı da onun mülklerinin üstüne bir sürü düşman salar. Onun "benim'ini bozsun diye yağmuru ve sıcaklığı, yaşlılığı, ufalanmayı ve çürümeyi gönderir. Hazinelerinin üstüne ateşin gücünü ve fırtınaları yollar. Ama hepsinin ötesinde, Papalagi'nin ruhuna korkuyu yerleştirir. Ele geçirdiği şeylerin korkusudur bu. Papalagi'nin uykusu hiçbir zaman derinleşemez. Gündüz topladıkları gece uçup gitmesin diye uyanık olması gerekir çünkü. Ellerinin ve duyularının, "benim'lerinin en uç sınırına kadar uzanması lazımdır. Bütün "benim'leri nasıl da başına bela olur, onunla alay eder ve şöyle der: "Sen beni Tanrı'dan aldığın için ben de sana eziyet ediyorum, acı çektiriyorum."

Ama Tanrı, Papalagi'ye korkudan daha beter bir ceza vermiş. Çok az "benim"i olan ya da hiç olmayanlarla, bütün "benim'leri toplayanlar arasında sürüp giden bir savaş sarmış başına. Bu savaş yakıcıdır, çetindir ve sabah akşam durmak bilmez. Bu savaş herkese acı verir, yaşama sevincini kemirir. Sahip olanlar vermek zorundadırlar, ama hiçbir şey vermek istemezler. Sahip olmayanlar ise sahip olmak isterler, ama hiçbir şey alamazlar. Üstelik bunların da ulvi savaşçılar oldukları pek söylenemez. Ya soyguna geç kalmışlardır, ya beceriksizdirler ya da ellerine fırsat geçmemiştir. Her şeyi Tanrı'nın ellerine teslim etmeyi öneren bir çağrı hemen hemen hiç duyulmaz.

Ah kardeşlerim, bir Samoa köyünü içine alacak kadar kocaman bir kulübesi olup da, bir yolcuya tek geceliğine bile çatısının altında yer vermeyen adam hakkında ne düşünürsünüz? Elinde koca bir hevenk muz olan, ama karşısında açlık çekip yakaran birine bir tane bile muz vermeyen adam hakkında ne düşünürsünüz? Gözlerinizdeki kızgınlığı, dudaklarınızdaki aşağılamayı görüyorum. Papalagi her saat bunu yapar.

Yüzlerce döşeği olsa döşeksiz birine bir tanesini bile vermez. Üstüne üstlük bir de döşeği olmadığı için karşısındakini suçlar, sitem eder. Kulübesi, çatısının en yüksek noktasına kadar yiyeceklerle dolu olabilir, *aiga*'sına[32] yıllarca yetip de artacak kadar; ama çıkıp yiyeceği olmayan solgun ve aç birini aramaz. Oysa aç ve solgun olan bir dolu Papalagi vardır.

Palmiye olgunlaşınca yapraklarını ve meyvelerini döker. Papalagi ise, yapraklarını ve meyvelerini dökmek istemeyen bir palmiye gibi yaşar. "Bunlar benim, siz yiyemezsiniz!" Peki, o zaman palmiye yeni meyveleri nasıl taşıyacak? Palmiyenin bilgeliği Papalagi'ninkinden kat kat yüksektir.

Bizim aramızda da daha çok şeyi olanlar vardır. Birçok döşeği ve domuzu olan kabile şefine saygı gösteririz. Ama saygımız yalnızca şefin kendisinedir, döşeklerine ve domuzlarına değil. Zaten onları *alofa*[33] olarak veren bizleriz; sevgimizi göstermek, yiğitliğini ve aklını övmek için. Ama Papalagi, kardeşlerinin döşeklerine ve domuzlarına saygı gösterir, yoksa onların yiğitliğiyle, aklıyla ilgilendiği yoktur. Döşeği ve domuzu olmayan kardeşin saygınlığı ya hiç yoktur, ya da yok denecek kadar azdır.

Döşekler ve domuzlar yoksullara ve açlara kendi başlarına gidemediklerinden, Papalagi de onları kardeşlerine götürme gereği duymaz. Çünkü saygı gösterdiği kardeşi değil, döşeği ve domuzudur, böyle olunca da onları kendine saklamayı yeğler. Kardeşlerini sevip saygı gösterseydi, onlarla "benim"-"senin" kavgasına girmeseydi, ona döşek verir, büyük "benim"ini paylaşırdı. Onu gecenin karanlığında dışarda bırakmaktansa, kendi döşeğini paylaşırdı.

Ama Papalagi, Tanrı'nın palmiyeyi, muzu, leziz kulkas köklerini, ormanın bütün kuşlarını, denizin bütün balıklarını hepimiz sevinelim, mutlu olalım diye verdiğini bilmiyor. Diğerleri açlık ve yokluk çekerken, sadece birkaçımız yararlanalım diye vermediğini bilmiyor. Tanrı birine fazla meyve vermişse, o kişi meyveler elinde çürümemesi için ondan kardeşlerine vermelidir. Tanrı, bütün insanlara ellerini uzatır. O, birinin diğerinden daha fazla şeye sahip olmasını ya da birinin "Ben güneşte yatacağım, ama senin yerin gölge" demesini istemez. Hepimizin yeri güneşin altıdır.

Tanrı'nın her şeyi kendi adaletli elinde tuttuğu yerde ne kavga olur ne de yokluk. Hilekâr Papalagi, hiçbir şeyin Tanrıya ait olmadığı mavalını bize yutturmaya çalışır. "Elinde tuttuğun her şey senindir!" Bu tür saçma sözlere kulaklarınızı tıkayın ve vicdanınıza sıkı sıkıya sarılın. Her şey Tanrı'nındır. (y.n.)*

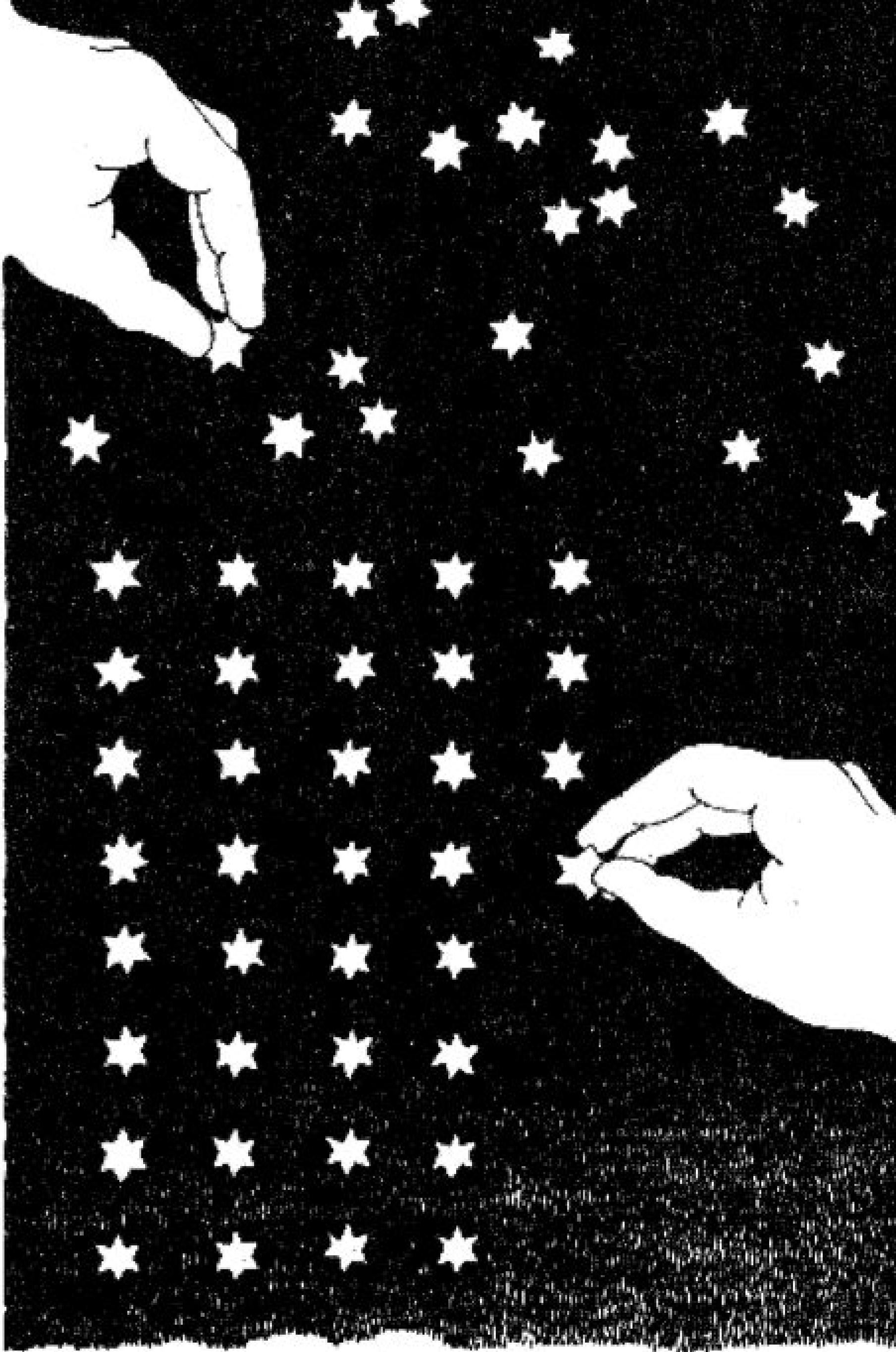
Büyük Ruh Makineden Daha Güçlü

Papalagi, bizim yapamayacağımız, hiçbir zaman kavrayamayacağımız, hatta bizim kafamız için koca bir taştan başka bir şey olmayan bir sürü şey yapar. Aslında bizim heveslenmeyeceğimiz, ama zayıf olanlarımızı şaşırtacak, istemeden kendilerini küçük görmeye sürükleyecek şeylerdir bunlar. Onun için, gelin çekingenliği bir kenara bırakıp, Papalagi'nin şu olağanüstü marifetlerine bir göz atalım.

Papalagi'nin her şeyi kendi mızrağı ya da topuzu haline getirebilecek bir gücü vardır. Başıboş yıldırımı, yakıcı ateşi, azgın suları alıp kendi buyruğuna sokar. Onları hapseder ve emirler yağdırır. Onlar da boyun eğerler. Papalagi'nin en güçlü savaşçılarıdır bunlar. Papalagi, başıboş yıldırımı daha parlak, yakıcı ateşi daha yakıcı, azgın suları daha azgın yapmanın büyük sırrını bilir. Papalagi, gerçekten göğü delip[34] geçmiştir; Tanrı'nın habercisidir adeta, çünkü yere ve göğe dilediğince egemen olabilir. Hem balık, hem kuş, hem solucan, aynı zamanda da kır attır o. Toprağı delip içinden geçebilir. En geniş ırmakları aşar, dağların, kayaların arasından süzülüp gider. Ayağının altına demir tekerlekler takıp, en hızlı atları bile yaya bırakır. Havalara çıkıp uçar. Onun gökte bir martı gibi uçtuğunu gördüm. Denizin üstünden ve altından giden kanoları vardır. Başka bir kanoyla buluttan buluta uçar.

Sevgili kardeşlerim, aklınızı karıştırsa da, sözlerimle gerçeklere tanıklık ediyorum. Kulunuza inanmalısınız. Papalagi'nin şeyleri büyük ve şaşırtıcıdır çünkü. Ve ben, içimizden bazılarının bu güç karşısında zayıf kalmasından korkuyorum. Nereden başlamalı? İyisi mi, gözlerimin hayretle gördüğü her şeyi anlatayım sizlere.

Beyaz adamın buharlı gemi dediği büyük kanoyu hepiniz bilirsiniz. Büyük, dev bir balık gibidir, değil mi? Nasıl da kanosunun küreklerine asılmış en güçlü gencimizden daha hızlı gider adadan adaya. Hareket ederken, gerisindeki büyük yüzgeci gördünüz mü hiç? Lagündeki balıkların kuyruk vurmaları gibi hareket eder tıpkı. Bu büyük kuyruk koca kanoyu ileri iter. Nasıl gerçekleştiği ise Papalagi'nin sırrıdır. Bu sır, büyük balığın bedeninde saklıdır. Orada, kuyruğa güç veren bir makine vardır. Ama makinenin ne olduğunu anlatmaya aklımın gücüyetmiyor. Tek bildiğim, siyah taşları yutup bu büyük güce ulaştığıdır. Hiçbir insanın sahip olamayacağı bir güç.

Papalagi'nin en güçlü balyozudur makine. Ormanın en sert, en iri ağacını ver, makinenin eli, yavrusuna kulkas meyvesi toplayan bir ana gibi unufak eder gövdesini. Makine, Avrupa'nın ulu büyücüsüdür. Elleri güçlüdür,

yorulmak nedir bilmez. İsterse günde yüzlerce, binlerce tano keser. Bel örtüleri dokurken gördüm onu. O kadar ince, o kadar süslü ki, sanki en becerikli kızımızın elinden çıkmış gibi. Sabahtan akşama kadar örer durur. Koca bir tepe kadar bel örtüsü dokur. Bizim gücümüz, makinenin yanında zavallı, acınası kalır.

Papalagi bir büyücüdür. Mesela bir şarkı söyle, Papalagi hemen yakalar onu ve ne zaman istersen sana aynısını geri verir. Seni bir camın önünde durdurur ve camın üstüne senin resmini çıkarır. Sonra istersen, binlerce kez daha çıkarır resmini o camdan.

Ama bence en büyük mucize şudur: Size Papalagi'nin gökteki yıldırımı yakaladığını söylemiştim. Gerçek bu dediğim, yıldırımı makineyle yakalar, sonra yutar da yutar. Gece olunca ise binlerce yıldız, ateşböceği ve ay gibi geri kusar. Geceleyin adalarımızı ışığa boğmak, gündüze çevirmek çocuk oyuncağıdır onun için.

Yıldırımı başka işlerde de kullanır. Uzaktaki kardeşleri için bir haber verir yıldırıma ve oraya götürmesini emreder. Yıldırım da boyun eğer ve haberi götürür. Papalagi, bütün uzuvlarını güçlendirmiştir. Elleri, denizleri aşıp yıldızlara varır. Ayakları rüzgârı, dalgaları geride bırakır. Kulağı Savaii'deki bütün fısıltıları duyar, sesinin bir kuş gibi kanatları vardır. Gözleri geceleyin bile görür. Eli, sanki berrak bir su gibidir; elinin içindeki bütün kemikleri görür ve bu suyun içindeki en ufak kırıntıyı bile gözden kaçırmaz.

Size bu anlattıklarım, gözlerimin hayretle görebildiklerinin yalnızca küçük bir bölümüdür. İnanın bana, daha büyük mucizeler yaratmak için akıl almaz bir hırsla çalışır Papalagi. Binlercesi geceler boyu, sabırsızca oturup, nasıl ederiz de Tanrı'yı bir kez daha yenebiliriz diye kafa patlatır. Olan budur işte, Papalagi Tanrı'yı mahveder. Büyük Ruh'un gücünü parçalayıp, kendisini ele geçirmek ister. Ama en büyük olan Tanrı'dır hâlâ. Papalagi'den de, onun makinesinden de daha güçlü. Hâlâ o karar verir, hangimizin ne zaman öleceğine. Güneş, su, ateş, önce onun hizmetindedir hâlâ. Daha hiçbir beyaz adam ayın doğuşunu, rüzgârın yönünü kendi isteğine göre belirleyememiştir. Böyle olduğu sürece de, bu mucizelerin fazla bir anlamı yoktur.

İçimizden bazıları ne yazık ki zayıftır kardeşlerim. Bunlar, Papalagi'nin mucizelerini gözünde büyüten, yaptıkları uğruna beyaz adama tapan; kendi eli, kendi ruhu onunki kadar güçlü olmadığı için kendini zavallı, değersiz görenlerdir. Papalagi'nin mucizeleri ve marifetleri gözlerimizi ne kadar şaşırtırsa şaşırtsın -aslında güneş ışığının parlaklığında bakılırsa bunlar topuzun sapından, hasırın örgüsünden daha değerli değildir- bütün bunlar bir çocuğun kumda oynamasına benzer. Çünkü beyaz adamın yaptığı hiçbir şey, Büyük Ruh'un mucizelerine yaklaşamaz bile.

Yüce *Alii*'nin saray kulübeleri çok güzel ve alımlıdır. Tanrı'nın onuruna yapılan yüksek kulübeler çoğu kez *Tolua*'nın[35] doruklarını bile aşar. Yine de, kaba saba ve hamdır bütün bunlar. Çiçekleri ateş gibi yanan hibikus çalısının, palmiye ağaçlarının tepelerinin ya da bir renk ve desen şöleni olan mercan ormanlarının yanında bunlar yaşamın sıcak kanından yoksundurlar. Papalagi'nin hiçbir bel örtüsü bir örümceğin ağı kadar ince değildir. Hiçbir makine, kulübelerimizde yaşayan kum karıncaları kadar becerikli değildir.

Papalagi'nin kuş gibi bulutlara uçabildiğini söylemiştim. Ama büyük martı daha yükseklerde uçar. Fırtınalı havalarda bile. Üstelik onun kanatları kendi bedeninden çıkar, oysa Papalagi'ninkiler bir aldatmacadır, kolayca kırılır, dökülür.

Yani bütün mucizelerin, gizli de olsa, kusursuz olmayan bir yanı vardır. Koruyucuya ve çalıştırıcıya gereksinim duymayan tek bir makine bile yoktur. Hepsinin içinde bir bela saklıdır. Çalışırken, her şeyin içinde var olan, ellerimizle yarattığımız sevgiyi indirir midesine. Bir makinenin yonttuğu kanoyu, balyozu ne yapayım ben? Makine, yaptığı iş üzerinde konuşamayan, gülümsemeyen; bitirdikten sonra yaptığın işe, onlar da sevinsinler diye annene ve babana götüremeyeceğin soğuk, kansız bir nesneden başka nedir ki? Eğer makine ben elimi bile sürmeden yenisini yapacaksa, ben tanoa mı, şimdi sevdiğim gibi sevebilir miyim? İşte, makinenin içindeki bela budur. Papalagi hiçbir şeyi sevemez, makine her şeyin aynısından bir daha yapabilirken nasıl sevsin ki? O sevgisiz mucizelere sahip olabilmek için makineyi yüreğiyle beslemesi gerekir Papalagi'nin.

Büyük Ruh yerin ve göğün güçlerini kendisi kontrol eder ve kendi ölçüleriyle dağıtır. Buna insanlar karışamaz. Papalagi'nin kendini balığa,

kuşa, kır ata, solucana dönüştürmeye çalışması cezasız kalmayacaktır. Ve, itiraf etmeye yeltendiğinden çok daha küçüktür kazancı. Bir köyden atla geçsem, çok daha hızlı giderim, ama yürürken çevrede olup biten her şeyi görürüm, dostlarım kulübelerinden seslenirler bana. Bir hedefe hızlı varmak nadiren gerçek bir kazanç sayılır. Ama Papalagi, her zaman bir an önce varmak ister hedefine. Makinelerinin hemen hepsi, onu hedefe daha hızlı götürmeye yarar. Ama bir kez hedefe vardı mı, yeni hedefler çağırır onu bu kez. Böylece Papalagi, yaşamı boyunca durup dinlenmeksizin koşuşturur durur. Yürümeyi, adım atmayı unutur, aramadan gelip bizi buluveren hedeflere doğru ilerlemenin mutluluğunu tadamaz.

Onun için size, makinenin, büyük beyaz çocuğun oyuncağından başka bir şey olmadığını söylüyorum. Onun için hiçbir marifetin gözümüzü korkutmaması gerekir. Papalagi hâlâ kendisini ölümden koruyan bir makine yapmayı beceremedi. Tanrı'nın her an yaptığından, gerçekleştirdiğinden daha büyük hiçbir şey beceremedi şimdiye dek. Makineleri, marifetleri, büyüleri, hiçbir şeyi insanın hayatını uzatmaya yetmedi; ne de insanı daha mutlu, daha huzurlu kılmaya. Gelin, onun için biz Tanrı'nın mucizevi makinesine Ve onun becerilerine bakalım ve eğer Beyaz Tanrı bir oyun edecek olursa görmezden gelelim.

Papalagi'nin Mesleklerine ve Onun İçinde Yolunu Kaybetmesine Dair

Her Papalagi'nin bir mesleği vardır. Bunun ne olduğunu anlatmak pek kolay değil. Aslında çok istenmesi gereken, ama hiç istenmeyen bir şey gibi. Bir meslek sahibi olmak sürekli aynı şeyi yapmak demektir. Hem o kadar çok yapmak ki, artık kapalı gözle bile hiç zorlanmadan yapabilesin. Mesela ellerimle kulübe yapmaktan, hasır örmekten başka hiçbir şey yapmasam, kulübe yapmak ve hasır örmek benim mesleğim olurdu.

Erkek meslekleri vardır, bir de kadın meslekleri. Kılıfları yıkamak, kadın mesleğidir. Denizde gemi yüzdürmek, çalılıklarda güvercin avlamaksa erkek mesleğidir. Kadın genellikle evlenir evlenmez mesleğini bırakır. Oysa erkek, ancak ondan sonra doğru dürüst çalışmaya başlar. Alii, eğer damat adayının iyi bir mesleği varsa verir kızını. Mesleği olmayan bir Papalagi evlenemez. Her beyaz erkeğin bir mesleği olmalıdır, olmak zorundadır.

Bu yüzden her Papalagi, delikanlılara dövme yapılacağı zamandan çok daha önce, bütün ömrü boyunca hangi işi yapacağına karar vermek zorundadır. Buna, meslek edinmek denir.Bu o kadar önemlidir ki, *aiga*, ertesi gün ne yiyeceğini konuşmaktan çok bunu konuşur. Diyelim ki hasır örücülüğü mesleğini seçti. Yaşlı *Alii* tutar genç *Alii*'yi, hasır örmekten başka hiçbir şey yapmayan bir adama götürür. Bu adam gence, hasırı kendi ördüğü gibi örmeyi öğretecektir. Bu iş genellikle epey bir zaman alır. Ama genç bir kez hasır örmeyi öğrendi mi, o adamın yanından ayrılır ve, "Artık onun da bir mesleği var" denir.

Ama Papalagi daha sonra hasır örmektense, kulübe yapmayı sevdiğini fark ederse, o zaman "yanlış meslek seçmiş" denir. Iska geçmek gibi bir şeydir bu. Büyük acı verir, yanlış meslek seçmek geleneklere aykırıdır çünkü. Ben bunu yapamıyorum, yapmak istemiyorum ya da ellerim bana itaat etmiyor demek, gerçek bir Papalagi'nin şerefine yakışmaz.

Papalagi'nin, lagünün dibinde yatan taşlar kadar çok mesleği vardır. Yapılan her iş bir meslektir. Birinin ekmek ağacının solmuş yapraklarını toplaması bir meslektir. Birinin yemek kaplarını temizlemesi de meslektir. Bir şey yapılıyorsa orada bir meslek var demektir. Elle ya da kafayla. Kafanda düşünceler olması ya da yıldızlara bakmak da meslektir. Yapılan hiçbir şey yoktur ki Papalagi ondan bir meslek çıkartmasın.

Örneğin bir Papalagi, ben bir *tussi-tuss'*yim[36] diyorsa, başkalarına mektup yazmaktan başka hiçbir şey yapmıyor demektir, uyku döşeğini kaldırıp katlamaz, aşevine gidip kendine bir meyve kızartmaz, kendi yemek kaplarını temizlemez. Balık yer, ama balık tutmaz, meyve yer, ama ömründe ağacın dalından tek bir meyve bile koparmaz. O başkalarına *tussi* yazar, çünkü *tussi-tussi* bir meslektir. Bunun gibi her şey bir meslektir, uyku döşeklerini katlamak, meyve kızartmak, yemek kaplarını temizlemek, balık tutmak, meyve toplamak, her şey. Ancak meslek, insanın yaptığı iş üstünde egemen olmasına izin verir.

İşte böylece Papalagi'lerin çoğu yalnızca meslekleri olan şeyleri yapabilirler ve örneğin kafasında bir sürü bilgi, kolunda güç olan büyük şef, döşeğini yere sermekten, yemek kaplarını temizlemekten acizdir. İşte, böylece rengârenk bir tussi yazabilen birinin kanoyla lagüne açılması ve geri dönmeyi bilmesi gerekmez. Meslek sahibi olmak yalnızca koşmak, yalnızca tat almak, yalnızca koklamak, yalnızca savaşabilmek demektir. Yalnızca tek bir şey yani.

Bu, yalnızca tek bir şey yapabilmenin büyük bir eksikliği ve tehlikesi vardır. Çünkü herkes günün birinde kanosunu lagünde yüzdürmek zorunda kalabilir.

Büyük Ruh, ağaçtan meyve koparabilelim, kulkas kökünü bataklıktan çekip alabilelim diye verdi bu elleri bize. Bedenimizi bütün düşmanlara karşı koruyabilelim, dans ederken, oynarken, bütün güzel şeyleri yaparken kullanalım diye. Herhalde, yalnızca kulübe yapalım, meyve toplayalım ya da kök sökelim diye değil. Ellerimiz bizim hem hizmetkârımız hem de savaşçımızdır. Her zaman ve her durumda.

Ama Papalagi bunu kavrayamaz. Yaptıklarının yanlış olduğunu, hem de temelden yanlış olduğunu ve Büyük Ruh'un bütün emirlerine karşı

olduğunu, artık koşamayacak durumdaki beyazların varlığından anlıyoruz. Meslekleri yüzünden ha bire aynı yerde durdukları için bedenlerin altı *puaa*[37] gibi yağ bağlamış beyazlardan. Eli yalnızca yazma kemiği tuttuğu için mızrağı kaldırıp fırlatamayan, gölgede pinekleyip tussi yazmaktan başka bir şey yapmayan, yıldızlara baktığı ve kendi içinden düşünceler ürettiği için azgın bir atı idare edemeyen beyazlardan anlıyoruz yanlış yaptıklarını.

Erkeklik çağına gelmiş Papalagi'lerin çok azı bir çocuk gibi hoplayıp zıplayabilir. Sanki sürekli engelleniyormuş gibi yürürken bedenini havanın içinde zorlukla sürükler. O, bu güçsüzlüğü yadsıyıp mazur göstererek, saygıdeğer bir adamın koşmasının, hoplayıp zıplamasının doğru olmadığını söyler. Ama bütün bunlar salt kuru bahanedir. Meslekleri onları uykuya ve ölüme mahkûm ettiğinden kemikleri katılıp hareket edemez olmuş, kasları sevinçlerini yitirmiştir. Meslek, yaşamı yok eden bir *Aitu*'dur. İnsanların kulağına güzel şeyler fısıldayan, ama bedenindeki kanı içen bir *Aitu*.

Mesleğin Papalagi'ye tek zararı bu değildir, *Aitu* olmaktan başka yönleri de vardır.

Kulübe yapmak bir zevktir. Ormandan ağaçları kesip, kazık şeklinde yontmak, bunları dikip üstüne çatıyı çatmak, en sonunda kazıklar ve kirişler hindistancevizi lifleriyle sıkıca bağlandıktan sonra üstlerini kuru şekerkamışı yapraklarıyla örtmek. Köy cemaatinin şef evini yapması, çocukların ve kadınların bile bu büyük eğlenceye katılmasının nasıl keyifli olduğunu size anlatmam gerekmez.

Düşünün hele bir, bu işi sadece bu meslekten olanlar yapabildiğinden, yalnızca birkaç erkek ağaç kesip kazık yapmak için ormana gidebilseydi, ne derdiniz buna? Ve bu birkaç kişi de yalnızca ve yalnızca meslekleri ağaç kesip kazık yontmak olduğu için kazıkların dikilmesine yardım edemeseydi. Kazıkları dikenler ise meslekleri kazık dikmek olduğu için, çatı makaslarının örülmesine katılamasaydı. Çatı makaslarını örenler de meslekleri yalnızca makas örmek olduğu için çatıyı kuru şekerkamışı yapraklarıyla örtemeseydi. Hele kulübenin zeminini kaplamak için kumsaldan yassı çakılları bunlardan hiçbiri getiremeseydi. Hele hele kulübeyi, yapanlar değil de, yalnızca içinde oturanlar kutlayıp kutsayacak olsalardı ne derdiniz?

Güler ve mutlaka şöyle derdiniz: "Biz her şeye değil de bir tek şeye katılabilecek olsak, her şeye yardım etmesek, -ki insan gücü başka ne işe yarar- o zaman sevincimiz kursağımızda kalırdı. Hiçbir şey anlamazdık bundan." Ve içinizden biri, sanki bütün diğer organlarımız, bedeninizin duyuları felce uğramış ya da ölmüş gibi elinizi bir tek amaç uğruna kullanmanızı söylese deli yerine koyardınız onu mutlaka.

İşte, Papalagi'ye en büyük tehlike de buradan geliyor. Bir sefer gidip gölden su çekmek keyiflidir, hatta belki günde birkaç sefer bile. Ama güneşin doğuşundan batışına kadar, her gün, tüm saatler boyunca gücünün sonuna kadar tekrar tekrar su çekmek zorunda kalan biri, sonunda sinirinden isyan edip elindeki kovayı, bedenini saran zincirleri savurur. Çünkü, sürekli aynı şeyi yapmak kadar hiçbir şey zor gelmez insana.

Ama öyle Papalagiler var ki, yaptıkları sabahtan akşama kadar aynı kaynaktan su çekmek de değil -keşke böyle olsaydı. Hayır, onlar yalnızca ellerini kaldırıp indirirler ya da bir sopaya vururlar, hem de karanlık, güneşsiz, leş gibi bir odada. Kollarını indirip kaldırmaları ya da bir taşa vurmaları güç de gerektirmeyebilir, zevk de vermeyebilir. Ama Papalagi'nin düşüncesine göre bu yaptıkları gereklidir. Çünkü böylece belki de bir boyun alçısı, göğüs levhası kesen, pantolon midyesi[38] ya da her neyse bir şeyler yapan bir makineyi çalıştırıyordun Avrupa'da mesleği bütün neşesini alıp tükettiği için, yaptığı işin sonucunda onu keyiflendirecek tek bir meyve, tek bir yaprak bile ortaya çıkmadığı için işinde keyif nedir, bilmeyen, yüzü kül gibi solmuş Papalagi'lerin sayısı bizim adalarımızdaki palmiyelerden çok daha fazladır.

Bu yüzden insanların içinde mesleklerine karşı kor gibi yanan bir nefret vardır. Hepsinin yüreğinde zincire vurulmuş hayvan gibi bir şey vardır. Bu hayvan parlar, şahlanır, ama zincirini koparamaz. Hepsi birbirlerinin mesleklerini hasetle, kıskançlıkla ölçüp biçerler, tümü bir bütünlüğü olmayan işler olduğu halde alçak ve yüksek mesleklerden söz ederler. İnsan yalnızca el, yalnızca ayak ya da yalnızca kafa değildir, bunların hepsi bir bütündür, El, ayak ve kafa bir arada olmak ister. İnsanın yüreği, ancak bütün organları ve duyuları bir arada hareket ediyorsa sağlıklı, mutlu olabilir, yoksa bir bölümü canlı diğer bölümleri ölüyse asla.

Papalagi, mesleği yüzünden bir hercümerç içinde yaşar. O bunu bilmek istemez gerçi. Hatta benim bu konuştuklarımı duysa, beni, kendini yargıç sanan bir deli yerine koyar. Hiçbir zaman meslek sahibi olmamış, hiçbir zaman Avrupalılar gibi çalışmamış, bu yüzden de yargılama gücü olmayan bir yargıç.

Ama Papalagi, bize hiçbir zaman gerçeği göstermez, neden karnımızın doyması, başımızı sokacak bir çatının olması ve şenliklerde köy meydanında eğlenmemiz için Tanrı'nın buyurduğundan daha fazla çalışmamız gerektiğini anlatmaz. Yaptımız işler az, mesleklerimiz yetersiz gibi görünebilir. Ama adalarımızın kardeşi olan gerçek bir adam işini neşeyle yapar, acıyla değil. Öyle yapacağına hiç yapmaz daha iyi. işte, bizi beyazlardan ayıran budur. Papalagi, işinin altında eziliyormuşçasına, iç çekerek söz eder ondan. Oysa Samoa'nın delikanlıları şarkı söyleyerek giderler kulkas tarlalarına, genç kızlar şarkı söyleyerek yıkarlar ırmakta bel örtülerini. Büyük Ruh, meslek yüzünden soluklaşmamızı, lagündeki kaplumbağalar, küçük sürüngenler gibi sürünmemizi istemez kesinlikle. O her zaman, ne yaparsak yapalım mağrur ve dik olmamızı ister, gözleri gülen, organları çalışan birer insan gibi.

Yalancı Yaşamlar Mekânı ve Bir Sürü Kâğıda Dair

Büyük denizin sevgili kardeşleri, Avrupa hakkındaki gerçekleri anlatabilmesi için, şu zavallı hizmetkârınızın daha pek çok şeyler söylemesi gerekirdi. Yine de tamamlanmış sayılmazdı bu gerçeklik. Çünkü Papalagi'nin yaşamı, başı sonu belli olmayan, bakmakla görülemeyen bir deniz gibidir. Büyük suyun dalgaları kadar çok dalgası vardır; fırtınalar patlatır, kayaları döver, gülümser ve düş görür. Nasıl bir insan eliyle suları tüketemezse, benim küçük ruhum da Avrupa'nın büyük denizini size taşımaya yetmez.

Ama bunları size anlatmakta tereddüt etmiyorum. Çünkü deniz susuz olamayacağı gibi, Avrupa yaşamı da yalancı yaşamlar mekânı ve bir sürü kâğıt olmadan düşünülemez. Bu ikisini Papalagi'nin elinden çekip aldın mı, karaya vurmuş balığa döner. Boşuna çarpınır durur, ne yüzebilir, ne de istediği gibi koşuşturabilir.

Yalancı yaşamlar mekânı... Beyazların sinema dedikleri bu yeri sizin yalın gözle görüp tanıyacağınız şekilde tarif etmek pek o kadar kolay değil. Avrupa'nın her yerindeki köy cemaatlerinde bu esrarengiz yerlerden vardır. İnsanlar onu misyon evinden bile çok severler. Çocuklar onun düşünü görürler, düşüncelerini hep o süsler.

Sinema, Upolu'daki en büyük şef kulübesinden daha büyük, evet, evet, çok daha büyük bir kulübedir. En aydınlık günde bile kapkaranlıktır, hem de yanı başındakini tanıyamayacağım kadar karanlık. İçeri girdiğinde gözlerin nasıl görmez olursa, dışarı çıktığında bir o kadar kamaşır. İnsanlar içeri süzülüp el yordamıyla duvarlara tutuna tutuna ilerler, taa ki elinde ateş kıvılcımı olan bir genç kız gelip de boş olan bir yer gösterene dek. İnsanlar balık istifi gibi karanlığın içinde yan yana otururlar. Göz gözü görmeyen bu

yer, sus pus oturan insanlarla doludur. Her biri, yüzleri aynı duvar yönüne bakan dar tahtalara otururlar.

Bu duvarın dibinden, derin bir uçurumdan geliyormuş gibi güçlü bir gürültü ve mırıltılar duyulur. Gözlerin karanlığa alışınca görürsün ki, Papalagi'nin teki, bir kutunun önüne oturmuş dövüşüyor. Gerilmiş parmaklı elleriyle önündeki kutunun ucundan çıkan bir sürü beyaz-siyah dillere vurur. Her bir dokunuşta bu diller, birbirinden farklı keskin çığlıklar koparırlar. Öyle vahşi bir gacırtı çıkar ki ortaya, bizim köy dövüşleri yanında halt etmiş.

Bu gürültü patırtı bizim duyularımızı çelecek ve zayıflatacaktır, gördüklerimize inanalım, gerçek olduklarından kuşku duymayalım diye. Tam o sırada duvara bir ışık vurur, sanki ayın güçlü ışığı vuruyormuş gibi. Bu ışığın içinde insanlar vardır, gerçek insanlar, tam bir Papalagi gibi giyinmiş, hareket eden, oraya buraya giden, koşan, gülen, zıplayan, yani Avrupa'nın her bir yerinde göreceğin türden insanlar. Lagünün aynasında Ay'ı görmek gibi bir şey. Ay hem var, hem yok. Bu da öyle bir suret işte. Hepsi ağızlarını oynatırlar, ama ne bir ses duyulur ne de bir söz. Ne kadar kulak kesilirsen kesil, ne kadar acı verirse versin, yine de hiçbir şey duyulmaz. Papalagi'nin kutuya öyle vurmasının nedeni de budur zaten. İnsanlar, o gürültüyü yaptığı için duyamadıklarını sansınlar diye. Bu yüzden arada bir duvarda Papalagi'nin söylediği ya da söyleyeceği şeyleri anlatan yazı işaretleri belirir.

Buna rağmen bu insanlar, göstermelik insanlardır, gerçek değil. Tutmaya çalıştığında fark edersin ki onlar, elle tutulamayan ışıktan başka bir şey değildir. Tek işleri, Papalagi'ye bütün sevinçlerini, acılarını, ahmaklıklarını, zaaflarını göstermektir. En güzel kadınları, erkekleri yanı başında görür. Dilsiz de olsalar, hareketlerini, gözlerindeki parıltıyı görür. Ona sanki, duvardaki insanlar kendilerini görüp konuşuyormuş gibi gelir. Hiçbir zaman yanına yaklaşamayacağı şefleri, rahatsız edilmeden, kendi akranıymışçasına yakından görür. En büyük yemek davetlerine, fono’lara ve diğer şölenlere katılır, hep birlikte yemek yediğini, birlikte şenlik yaptığını sanır. Gelgeldim öte yandan, Papalagi'nin bir aiga'nın kızını nasıl kaçırdığını ya da bir kızın kendi erkeğini nasıl aldattığını, kaba bir Papalagi'nin, zengin bir alii’nin gırtlağına yapışıp, parmaklarını boynunun etine bastırdığını, alii'nin

gözlerinin yuvalarından uğradığını, öldüğünü ve kaba adamın bel örtüsünü parçalayarak yuvarlak metallerini ve ağır kâğıtlarını nasıl aldığını da görür.

Ama Papalagi'nin gözleri böylesine güzel ya da korkunç şeyleri görürken, kendisinin sus pus oturması gerekir. Sadakatsizlik eden kızı azarlayamaz, varlıklı alii'nin yanına fırlayıp ona yardım edemez. Aslında bunun acısını da duymaz Papalagi. Bütün olup biteni, yüreği yokmuş gibi duygusuz bir şehvetle seyreder. Ne korku duyar, ne nefret. Kendisi bambaşka bir yaratıkmışçasına gözler her şeyi. Seyredenlerin kafasında hep tek bir fikir çakılıdır: Kendileri duvardaki göstermelik insanlardan daha iyidir ve karşılarına çıkan bütün ahmaklıkların üstesinden gelebilir. Sessiz, soluk bile almadan gözlerini duvara diker. Soylu bir suret gördü mü de bunu içine çekip, işte bu benim, diye düşünür. Kılını bile kıpırdatmadan tahta oturağında oturur, gözlerini, üstünde aldatan ışık görüntülerinden başka hiçbir şeyin yaşamadığı duvardan ayırmaz. Yalancı yaşam adına ne varsa tümünü içinde yaşatan bu ışığı, arka duvardaki bir yarığın içinde oturan büyücü fırlatır duvara. Papalagi'ye bu denli zevk veren duvardaki sahte suretler ve o yaşamın içine taşınmaktır. Bu karanlık mekânda, hiç utanıp sıkılmadan, başkalarıyla göz göze gelmeden sahte bir yaşamın içinde buluverir kendini. Yoksul zengini oynar, zengin yoksulu, hasta kendini sağlam yerine koyar, zayıf güçlü yerine. Bu karanlığın içinde herkes, gönlü ne çekiyorsa, gerçek yaşamda yaşamadığı, yaşayamayacağı ne varsa sahte yaşamında onları yaşar.

Bu yalancı yaşamın içine dalmak Papalagi için büyük bir acı kaynağıdır. Çoğu kez öylesine büyüktür ki bu acı, neredeyse adama gerçek yaşamını unutturur. Bu bir hastalıktır. Çünkü aklı başında bir insan güneşin altında sıcacık gerçek yaşam dururken, karanlık bir odaya hapsolmuş yalancı yaşamı ne yapsın? Bu acının sonucunda, yalancı yaşamlar mekânından çıkan Papalagi'lerin çoğu, artık bu yaşamı gerçek yaşamdan ayırt edemez duruma gelirler. Kafaları bulanır, kendilerini yoksulsa varlıklı, çirkinse güzel sanmaya başlarlar. Ya da gerçek yaşamlarında yapmayı akıllarının ucundan geçirmeyecekleri rezillikleri yaparlar. Yaparlar, çünkü gerçek olanla olmayanı birbirinden ayıramazlar artık. Hani Avrupalının biri çok fazla Avrupa *kava*'sı içtiğinde kendini dalgaların üzerinde yürüyorum sanır ya. İşte, ona benzer bir durumdur bu.

Bir sürü kâğıt da Papalagi'de bir baş dönmesi, bir sarhoşluk yaratır. Gelelim bir sürü kâğıdın ne olduğuna. Bir tapa hasırı düşünün. İnce, beyaz, katlanmış, ikiye bölünmüş ve bir daha katlanmış. Bütün sayfaları daracık, ufacık yazılarla kaplı, dapdaracık. İşte, bir sürü kâğıt budur. Ya da Papalagi'nin dediği gibi, gazete.

Papalagi'nin bütün bilgeliği, bu kâğıtlara dökülmüştür. Her sabah ve her akşam kafasını bunun arasına sokmak zorundadır. Yeniden doldurmak, doyurmak için. Böylece daha iyi düşünebilsin, kafasının içinde daha çok şey olsun diye. Tıpkı muzları yiyip, bedenini adamakıllı dolduran atın daha iyi koştuğu gibi. Daha *Alii*'ler döşeklerinde yatarken, ulaklar ülkenin dört bir yanında koşuşturup kâğıtları dağıtır. Uykuyu başından attıktan sonra Papalagi'nin eline aldığı ilk şey budur. Okur. Gözleri kâğıdın anlattıklarını deler geçer. Ve bütün Papalagiler aynı şeyi yaparlar. Onlar da okurlar Avrupa'nın en büyük şeflerinin ve hatiplerinin *fono*'larda[39] neler söylediklerini. Ne denli budalaca olursa olsun yine de hepsi kâğıtta yazılıdır. Üstlerindeki örtüler, *alii*'nin neler yediği uzun uzun anlatılır. Atlarının adı, *elephantiasis*[40] olup olmadıkları, kafadan çatlak olup olmadıkları bir bir sayılıp dökülür.

Onların anlattıklarını biz kendi ülkemizde anlatacak olsak şöyle bir şey çıkardı ortaya: *Pulenu*[41] güzel bir uyku çektikten sonra bu sabah, önce, dün akşamdan artan kulkasını yedi. Sonra balık tutmaya gitti. Öğleyin evine döndü, döşeğine yattı, şarkı söyledi ve akşama dek İncil okudu. Karısı Sina, önce çocuğuna meme verdi. Ardından yıkanmaya gitti. Eve dönerken güzel bir pua çiçeği bulup saçına taktı. Sonra kulübesine geri döndü. Ve saire ve saire.

Meydana gelen her şeyden, insanların yaptıklarından, yapmadıklarından haber verilir. Akıllarından geçirdikleri iyi ya da kötü düşüncelerden, bir tavuğu, bir domuzu kesip kesmediklerinden ya da yeni bir kano yaptıklarından. Hiçbir şey yoktur ki, o ülkede yaşansın ve o kâğıtta en ince ayrıntısına kadar yazılmasın. Papalagi buna: "Olup biten her şey hakkında bilgilenmek" der. Güneşin batışından bir sonraki batışına kadar ülkesinde olan her şey hakkında bilgilenmek ister. Bir tek şeyi bile kaçırsa küplere biner. Gözü dönmüşçesine her şeyi içine atar. Anlatılanlar büsbütün korkunç olaylar olsa bile; sağlıklı bir insan aklının en kısa sürede unutmaya

çalışacağı şeyler anlatılsa bile. Evet, özellikle kötü ve acı verici olaylar, iyi olaylara göre çok daha ayrıntılı anlatılır; hem de tek bir noktası bile atlanmamacasına. Sanki kötüyü anlatmaktansa iyiyi anlatmak daha önemli daha keyifli değilmiş gibi.

Gazeteyi bir kere okudun mu, artık, dostların ne düşünüyorlar, ne yapıyorlar, neyi kutluyorlar diye Apolima'ya, Manono'ya, Savaii'ye gitmene gerek kalmaz. Sen döşeğine uzanırsın ve kâğıtlar sana her şeyi anlatır. Bu çok güzel, çok keyifli gibi görünebilir, ama aslında sadece bir yanılgıdır. Çünkü diyelim ki kardeşlerinle karşılaştın ve hepiniz önceden kafanızı o kâğıt kalabalığının arasına soktunuz. Herkes kafasında aynı şeyleri taşıdığı için, birbirinize anlatacağınız yeni özel bir şey kalmaz. O zaman ya karşılıklı susarsınız, ya da kâğıtta yazılı olanları tekrarlayıp durursunuz. Ama, kutlanan bir şenliği, yas tutulan bir acıyı kendi gözlerinizle görmeyip, başkasının ağzından anlatıldığı gibi öğrenince, her zaman bir şeyler eksik kalır.

Ama gazetenin bizim ruhumuz için kötü olan yönü bu değildir, yani olup bitenleri anlatması. Asıl kötü olanı, şunun bunun hakkında, ulu şeflerimiz hakkında, başka ülkelerin şefleri hakkında, olup biten ve insanın yaptığı her şey hakkında nasıl düşünmemiz gerektiğini söylemesidir. Gazete bütün insanları tek bir kafa haline getirmeye çalışır. Benim kafama, benim düşünceme karşı savaşır. Tüm insanların kafasını ve düşüncesini ele geçirmeye çalışır. Bunu becerir de. Sabah kâğıdı okursan, öğlene, diğer Papalagi'lerin kafalarında ne taşıdıklarını, ne düşündüklerini bilirsin.

Gazete aynı zamanda bir tür makinedir. Her gün yeni düşünceler üretir. Tek bir kafanın üretebileceğinden çok daha fazlasını. Ama bu düşüncelerin çoğu gururdan ve güçten yoksun zayıf düşüncelerdir. Kafamızı bol besinle doldurur, ama güçlendirmez. Kafamızı aynı şekilde kumla da doldurabilirdik. Papalagi de kafasını böyle işe yaramaz kâğıt besinleriyle yükler. Daha birini boşaltmadan bir yenisini yükler. Onun kafası kendi balçığında boğulan Mangrove bataklığı gibidir. İğrenç dumanların yükseldiği, sokucu sineklerin uğuldadığı, hiçbir yeşilin bitmediği, bereketin uzak durduğu bir bataklık.

Yalancı yaşamlar mekânı ve bir sürü kâğıt Papalagi'yi bugün hak ettiği yere getirmiştir: Gerçek olmayanı sevip gerçek olanı ayırt edemez olmuştur; yani

suretini Ay'ın kendisi sanan, yazılı hasırı yaşamın yerine koyan güçsüz, kafası karışmış insanlar.

Düşünmenin Ölümcül Hastalığı

Ruh sözcüğü, Papalagi'nin ağzından döküldü mü bir kez, gözleri kocaman kocaman yuvarlaklaşır, bakışları sabitleşir, göğsünü kabartır, dolu dolu soluk alır, düşmanını haklamış bir savaşçı gibi diklenir. Çünkü "ruh", onun özellikle gururlandığı bir şeydir. Ruh dediysem, aklınıza misyonerin "Tanrı" dediği, hani bizim zavallı bir sureti olduğumuz o ulu güç gelmesin. Benim sözünü ettiğim, küçük ruh. İnsanlara ait olan, onların düşüncelerini yaratan.

Şimdi ben, bu durduğum yerden misyoner kilisesinin ardındaki mango ağacını görüyorsam, bu, yalnızca ben onu gördüğüm için ruh değildir. Ama, eğer ben onun misyoner kilisesinden büyük olduğunu ayrımsayabiliyorsam, işte bu ruhtur. Demek ki salt görmek yetmiyor, bilmek de lazım. Papalagi, günün doğuşundan batışına kadar bu "bilmek" için didinir. Onun ruhu dolu bir ateş borusu ya da avını yakalamaya hazır bir kamış olta gibidir. Bilmek için didinmediğimizden bizlere, adalar halklarına acır. Bizim ruhumuz zavallıymış, ormandaki hayvanlar gibi aptalmışız.

İşin aslına bakarsanız, Papalagi'nin düşünmek dediği o bilmek işine fazla kafa yormadığımız doğru. Ama, hele bir sormak gerek, acaba pek düşünmeyen mi aptal, yoksa çok fazla düşünen mi? Papalagi durmaksızın düşünür: "Benim kulübem palmiyeden daha küçük." "Palmiye fırtınada eğilip bükülür." "Fırtına bağırarak konuşur." İşte, böyle şeyler düşünür durur. Kendi bildiği biçimde tabii. Kendi hakkında da düşündüğü olur. "Benim boyum kısa kalmış." "Bir kız gördüm mü kalbim neşeyle çarpıyor." "Malaga'ya[42] çıkmayı çok severim." Uzat bunları uzatabildiğin kadar.

Buraya kadarı neşeli ve iyi olabilir; hatta kafasında bu tür oyunlar oynamayı sevenler için gizli yararları bile olabilir. Gelgeldim Papalagi, öylesine çok düşünüyor ki, onun için düşünmek artık bir alışkanlık, bir gereksinim, neredeyse bir zorunluluk halini almış. Ha babam düşünmek zorunda.

Düşünmeden, bütün organlarıyla birlikte yaşamayı beceremiyor artık. Bütün duyuları derin uykulardayken, neredeyse hep kafasıyla yaşıyor yalnızca. Hem de bu arada iki ayağı üstünde yürümesine, konuşmasına, yemesine, gülmesine rağmen. Düşünme, düşünceler (bunlar düşünmenin ürünleridir) onu tutsak etmişler. Bir tür uyuşturucu gibi kendi düşünceleri. Diyelim ki güneş pırıl pırıl parlıyor, "Güneş ne güzel parlıyor" diye düşünmeye başlar o an. Ama bu yanlıştır işte. Büyük bir yanlış hem de. Akıllı bir Samoalı güneşin sıcak ışıkları altında kollarını, bacaklarını gevşetir ve hiçbir şey düşünmez. Güneşi bir tek kafasıyla duymaz, elleriyle, ayaklarıyla, bacaklarıyla, karnıyla, bütün organlarıyla hisseder. Bırakır, derisi, kolları, bacakları kendi başlarına düşünsünler. Kafa gibi olmasa da onlar da düşünürler mutlaka. Ama düşünmek Papalagi'nin önünde bir türlü sökemediği bir lav kütlesidir sanki. Belki keyifle düşünür, ama düşünürken gülmez. Belki üzülerek düşünür, ama düşünürken ağlamaz. Açtır belki de, ama kulkas meyvesine ya da palusami'ye[43] sarılmaz. Düşünceleri, duyularına düşman olan bir insandır o. İki parçaya bölünmüş bir insan.

Papalagi'nin yaşamı, Savaii'ye elçi giden ve kıyıdan ayrılır ayrılmaz düşünmeye koyulan bir adama benzer. "Savaii'ye varmam ne kadar sürer acaba?" Düşünür, ama yolculuğunun akıp gittiği o güzelim çevresini görmez. Derken sol kıyıda dağların sırtları görünüverir. Daha gözlerinin bu sırtları görmesiyle, "Bunların arkasında ne ola ki", diye düşünmeye başlar. Kendini alamaz bundan. Diyelim ki küçük ya da geniş bir koya girdi, gençlerle birlikte deniz türküleri söylemek aklının ucundan bile geçmez ya da genç kızların keyifli şakalarına gülmek. Koyu ve dağ sırtlarını geride bıraktı mı, bu kez yeni bir düşünce sarar onu: "Acaba akşama kadar fırtına patlar mı?" "Ya fırtına koparsa?" Mavi gökte kara bulut arar o. Patlayacak olan fırtınaya takar kafasını. Neyse, fırtına mırtına çıkmaz ve akşamleyin salimen Savaii'ye varır. Ama sanki o yolculuğu hiç yapmamış gibidir. Çünkü düşünceleri bedeninden ve teknesinden uzaktadır hep. Upolu'da, kulübesinde de kalsaydı hiçbir şey değişmezdi.

İçimizi böylesine kemiren ruh bir *aitu*'dur.[44] Peki o zaman onu niye sevmem gereksin anlamıyorum. Papalagi ise ruhunu sever, sayar ve onu kafasındaki düşünceleriyle besler. Hiç aç bırakmaz onu. Ama bir de düşünceler birbirlerini yemeye başladı mı midesine oturuverir. Düşünceleriyle dünyanın gürültüsünü koparır, terbiye görmemiş çocuklar

gibi bağırtır, çağırtır onları. Öyle bir davranır ki, sanırsın düşünceleri çiçeklerden, dağlardan, ormanlardan çok daha alımlıdır. Düşüncelerinden öyle bir söz eder ki, onların yanında bir erkeğin yiğitliğinin, bir kızın neşesinin hiç değeri yoktur sanki. Sanırsın, insanları çok düşünmeye mecbur kılan bir buyruk vardır. Hem de bir Tanrı buyruğu. Palmiyeler, dağlar düşünürken bu denli gürültü çıkarmazlar. Zaten palmiyeler Papalagi kadar gürültülü, vahşice düşünselerdi, yaprakları bu kadar yeşil, meyveleri altın sarısı olmazdı. Bu şaşmaz bir deneyimdir, çünkü düşünmek tez yaşlandırır insanı, tez çirkinleştirir. Ama palmiyeler de biraz az düşünüyorlar sanırım.

Bütün bunlar yetmezmiş gibi, bir de binbir türlü yolu yordamı vardır düşünmenin; ruhun okları için de bir o kadar hedef vardır. Derin düşüncelere dalan düşünürün yazgısı karadır. "Yarın şafak sökerken bu iş nereye varır?" "*Salefe*'ye[45] gittiğimde yüce ruh benim için neler tasarlıyor olacak?" "*Tagaloa*[46] *agaga*'ları[47] dağıtmazdan önce nerelerdeydim ben?" Böylesine düşünmek, kapalı gözle güneşi görmeye çalışmak kadar boşunadır. Hiçbir yere götürmez adamı. Yürüdüğümüz bu yolun başını sonunu düşünmek de öyle. Bunu deneyenler bilirler. Delikanlılık çağlarından kocayıncaya dek buzkuşları gibi bir köşeye tüneyip tüketirler ömürlerini. Güneşi görmez olurlar, engin denizi, canım kızları görmezler. Ne bir neşe ne başka bir şey, koca koskoca bir hiçlik kalır geriye, o kadar. Hatta kava'nın tadına bile varamazlar, köy meydanında dans ederken önlerindeki kara topraktır tek gördükleri. Ölü olmadıkları halde, yaşamaz onlar. Düşünme hastalığı galebe çalmıştır.

Sözde, düşünmek adamın kafasını büyütüp dikleştirirmiş. Avrupa'da biri çok ve hızlı düşündü mü, ona "çok akıllı bir adam" derler. Adam "çok akıllı" oldu diye üzülecek yerde, özellikle saygı gösterirler. Köylüler büyük kafaları şef yaparlar. Büyük kafalar halkın önüne çıktı mı, herkesin önünde, onları coşturacak, heyecanlandıracak bir şeyler düşünmek zorundadır. Hele bir büyük kafa ölmeyegörsün, bütün ülke yasa boğulur, yitip gidenin ardından ah çekilir. Kayalardan ölenin kafasının suretini yapıp çarşı meydanında herkesin gözü önüne dikerler. Bu taştan kafaları, aslından çok daha büyük yaparlar ki halk iyice hayrete düşsün, kendi küçücük kafasında anısını yaşatsın.

Bir Papalagi'ye, "Niye bu kadar çok düşünüyorsun?" diye soracak olsan, sana, "Aptal kalmak istemediğim için" diye cevap verir. Aslında akıllı olsa da, çok düşünmeden yolunu bulsa da, çok düşünmeyen Papalagi *valea*[48] yerine konur.

Ama bana kalırsa bütün bunlar Papalagi'nin kötü niyetinin görünen yüzüdür sadece. Onun asıl amacı, Yüce Ruh'un gücünün ötesine varmaktır. Kendi kendine, kulağa hoş gelsin diye "tanımak" adını taktığı bir iştir bu. Tanımak demek, bir şeye o kadar yakından bakmaktır ki, neredeyse burnun o şeyi delip geçsin. Bütün nesneleri böyle deşip eşelemek Papalagi'nin tatsız tutsuz, hiçe sayılacak hırsından başka bir şey değildir. *Skolopender*'i[49] küçük bir mızrakla deler, bacağını koparır. Bedenden koparılan bacak nasıl bir şeymiş anlasın diye. Bedene nasıl tutturulmuşmuş? Bacağı da parçalayıp kalınlığına bakar. Bu çok önemlidir, işin can alıcı noktasıdır. Bacaktan kum tanesi iriliğinde bir parça koparıp bunu uzun bir borunun ucuna yerleştirir. Bu borunun, gözün çok daha kesin görmesini sağlayan büyülü bir gücü vardır. Bu büyük ve güçlü gözle, gözyaşından deri parçasına, saça kadar her şeyi, ama her şeyi inceler. Bütün bu şeyleri bir nokta kadar kalana, daha fazla parçalanamaz, bölünemez hale gelene kadar ufalar durur. Bu nokta en küçük parça olmasına karşın çok önemlidir. Çünkü bir tek Yüce Ruh'un sahip olduğu, en yüksek bilgiye açılan kapıdır o.

Bu kapı, Papalagi için de hâlâ kapalıdır. En iyi, büyülü "gözler" bile o kapının ardındakileri göremedi henüz. Yüce Ruh, elindeki sırları hiçbir zaman kaptırmaz. Bugüne kadar hiç kimse, bacaklarını doladığı palmiyeden daha yükseğe tırmanamamıştır. Yapraklarına kadar tırmansa bile, gerisin geri aşağı iner. Ağacın gövdesi yok ki daha yukarı tırmansın. Zaten Yüce Ruh da insanların bu aşırı merakından pek hoşlanmaz. Bu yüzden her şey başı sonu olmayan sarmaşıklarla sarılmıştır. Bütün düşünceleri tadanlar eninde sonunda şaşalayıp kaldıklarını, yanıtını veremedikleri soruları Yüce Ruh'a bırakmak zorunda olduklarını bilirler. En akıllı ve en yiğit Papalagiler bile bunu kabul ederler. Yine de düşünme hastalarının çoğu kendilerini bu tutkudan alamazlar ve düşünceleri onları, daha insan ayağının değmediği, balta girmemiş ormanın içindeymiş gibi yanlış yollara sürükler. Düşünceleri yanıltır onları, -ve gerçekten böyle olduğunu gördüm-, duyuları insanla

hayvanı birbirinden ayırt edemez hale gelir. İnsanın hayvan, hayvanın da insan olduğunu iddia ederler.

Düşüncelerin bir zamanlar iyi ya da kötü olmuş olması fark etmez; ince beyaz hasırlara savruluvermesin, birer bela olup çıkarlar: "Basıldı" der buna Papalagi. Bu söz şu demeye gelir: Bir düşünce hastasının kafasından geçirdikleri, bütün büyük şeflerin binlerce eline ve istencine sahip esrarlı ve olağanüstü bir makine tarafından yazılır. Ama bir kere iki kere falan değil. Defalarca, sayısız kez, hep aynı düşünce. Bu düşünce hasırları bir araya getirilip tomar yapıldı mı, Papalagi buna "kitap" adını verir ve ülkenin dört bir yanına yollar. Bu düşünceler bir kez adamın içine girdi mi bulaşır, kalır. Bu düşünce hasırlarını tatlı muzlar gibi yutarlar, her kulübede kutular dolusu yığılıdır. Şekerkamışına dadanan sıçanlar gibi genci yaşlısı başına üşüşür. İşte bu yüzden, çokları, her aklı başında Samoalının sahip olduğu doğal düşünmeden yoksundur.

Aynı şekilde çocukların kafalarına da doldurabildikleri kadar düşünce doldururlar. Çocuklar her gün düşünce hasırlarını didiklemek zorundadırlar. Bir tek en sağlıklı olanları bu düşünceleri kendilerinden uzak tutarlar, bir ağın deliklerinden süzülürcesine ruhlarından salıverirler. Ama çokları kafalarına, en ufak bir boşluk kalmamacasına, ışığın zerresi bile içeri sızmamacasına düşünce yüklerler. Bunun adına "ruhu eğitmek", sonuçta ortaya çıkan çılgınlığa da "eğitim" derler.

Eğitim, kafanın son sınırına kadar doldurulması demektir. Eğitilmiş beyaz adam palmiyenin boyunu, hindistancevizinin ağırlığını, bütün büyük şeflerinin adlarını, savaşların zamanlarını bilir. Ayın, yıldızların, bütün ülkelerin büyüklüklerini bilir. İsim isim, bütün ırmakları, bütün hayvanları, bütün bitkileri tanır. Her şeyi, her şeyi bilir. Eğitilmiş birine bir soru soracak olsan daha sen ağzını bile kapamadan yanıtını yapıştırıverir suratına. Kafası mermiyle doludur hep, atışa hazırdır. Her Avrupalı, yaşamının en güzel zamanlarını, kafasını en seri ateş borusu haline getirmeye çalışmaya harcar. Bu işten sıyrılmaya çalışanlara zor kullanılır. Bütün Papalagiler düşünmek, bilmek zorundadırlar. Bütün düşünme hastalarını iyi edecek tek şey, yani unutmak ve düşünceleri savurmak üstünde hiç durulmaz. Bu yükten çok azı kurtulabilir. Çoğu kafasında koca bir yük taşır oradan oraya, bedenini yorgun düşüren, zamanla güçten kuvvetten kesen bir yük.

Size aktardığım bu çıplak gerçeklerden sonra, hâlâ Papalagi'yi kıskanmak, onun gibi düşünmeyi öğrenmek zorunda mıyız sevgili kardeşlerim? Ben derim ki; Hayır! Çünkü biz bedenimizin güçlenmesini, duyularımızın mutluluğunu engelleyecek hiçbir şey yapmamalıyız, yapmak istemeyiz de. Kendimizi, yaşama sevincimizi alıp götürecek, ruhumuzu karartıp içindeki aydınlığı alacak, bedenimizle kafamızı çatışmaya sürükleyecek her şeyden korumalıyız. Düşünmenin ölümcül bir hastalık olduğunu, insanın değerini küçülttüğünü Papalagi, kendi kendine kanıtlıyor.

Papalagi Bizi Kendi Karanlığına Çekmek İstiyor

Sevgili kardeşlerim, bir zamanlar, henüz hiçbirimiz Katolikliğin parıldayan ışığıyla tanışmamıştık, karanlıkta oturuyorduk çocuklar gibi, dolanıp dolanıp kulübemizin yerini bulamıyorduk. Daha yüreklerimiz büyük sevgiyi tanımamıştı, kulaklarımız Tanrının sesine tıkalıydı.

Papalagi bize ışığı getirdi. Karanlığımızdan kurtarmak için geldi bize. Işığı getiren o olduğu için, beyaz adamın Tanrı adını verdiği Yüce Ruh'un sesi olduğu için, saygı gösterdik ona. Papalagi'yi kardeşimiz belledik, öyle gördük. Ülkemizi ona karşı korumadık, tersine, meyvelerimizi, yenebilecek nemiz varsa, aynı babanın evlatlarıymışızcasına paylaştık onunla.

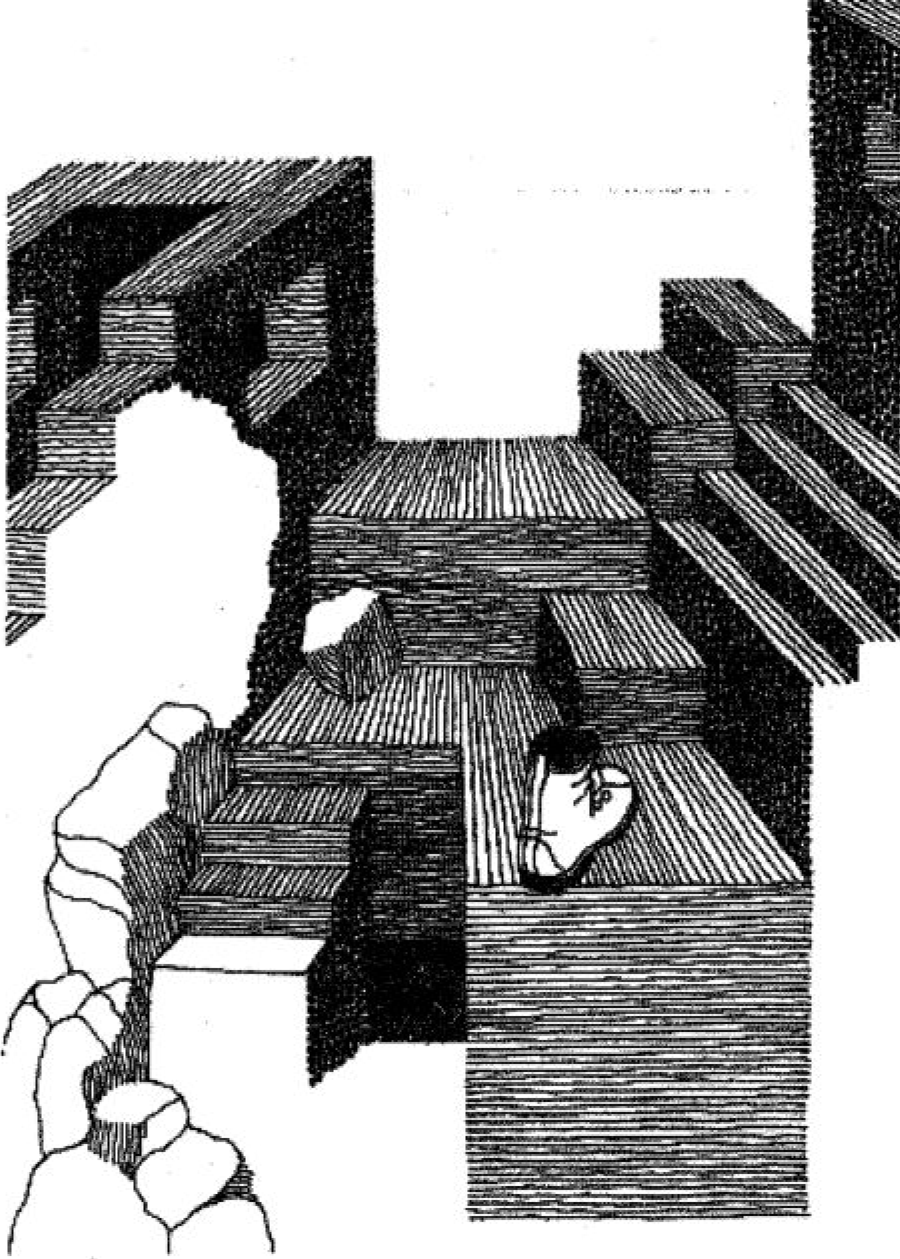
İnatçı çocuklar gibi öğretisine karşı ayak direciysek de, bizi Katolikliğe çekmek için hiçbir çabayı esirgemedi. Bu çabaları ve bizim için yaptığı diğer her şey için ona müteşekkir olmalıyız, çağlar boyunca ışık kaynağımız olarak kutlayarak, anmalıyız onu.

Misyoner Papalagi, bize önce Tanrı'nın ne olduğunu öğretti ve bizi, içlerindeki gerçek Tanrı'yı taşımadıkları için, eski tanrılarımızdan uzaklaştırdı. Böylece gecenin yıldızlarına, ateşin ve rüzgârın gücüne tapınmayı bırakıp, onun Tanrı'sına, evrenin Yüce Tanrı'sına yöneldik.

Tanrı'nın Papalagi'ye ilk yaptırdığı iş, elimizdeki tüm ateş borularını ve silahları aldırmak oldu. Barış içinde iyi Hıristiyanlar olarak yaşayalım diye. Hepiniz Tanrı'nın sözlerini biliyorsunuz, birbirimizi sevmeli, öldürmemeliyiz. En temel buyruğudur bu onun. Silahlarımızı bıraktık ve o gün bugündür adalarımız savaş yüzü görmedi. Herkes birbirini kardeşi saymaya başladı. Tanrı'nın buyruklarında ne denli haklı olduğunu gördük.

Bir zamanlar büyük kargaşaların kol gezdiği, korkunun son bulmadığı köyler, bugün barış içinde yaşıyorlar. Belki hepimizin içi Tanrıyla ve onun sevgisiyle dolu değil, ama Tanrı'yı yeryüzünün büyük, en büyük şefi, efendisi olarak kabul ettiğimizden bu yana duyularımızın daha daha geliştiğini, daha güçlendiğini şükran duygularıyla görüyoruz. İçimizdeki sevgiyi günbegün güçlendiren, yüce ruhuyla bizi sürekli daha fazla kaplayan o akıllı ve büyük sözlerine teşekkür ve saygı borçluyuz.

Papalagi, "Size ışığı getirdim" demişti. Yüreklerimizi alevlendiren, duyularımızı mutluluk ve şükranla dolduran o güzelim ışığı. Işığı bizden önce ele geçirmişti o. Daha en eski atalarımız bile doğmadan önce aydınlıktaydı Papalagi. Ama, o, başkaları aydınlansın diye ışığı elinin ucunda tutuyor. Kendisi, kendi bedeni ise karanlığın içinde. Işığı elinde tuttuğu için, ağzından Tanrı'nın adını düşürmemesine rağmen yüreği Tanrı'nın uzağında.

Hiçbir şey size bunu anlatmak kadar zor olamaz benim için; yüreğimi acı ile dolduramaz, ey siz adaların sevgili çocukları. Ama Papalagi, bizi aldatamaz, aldatamayacak, bizi kendi karanlığına çekemeyecek. O bize Tanrı'nın sözünü getirdi. Doğru. Ama kendisi Tanrı'nın sözünü, öğretisini

anlamamış. Ağzıyla anlamış, kafasıyla anlamış, ama bedeniyle değil. Bu ışık içine işlememiş ki dışına yansısın, gittiği yerde her şey yüreğinin ışığıyla aydınlansın. Sevgi de denebilir bu ışığa.

Sözleriyle bedeni arasındaki bu yanlışlığı artık fark etmiyor bile. Ama sen Tanrı lafını yürekten söylemediğini hemen anlarsın. Yüzünü ekşitir, yorgunmuş ya da bu laf onu hiç etkilemiyormuş gibi davranır. Bütün beyazlar kendilerine Tanrı'nın çocukları derler, bununla da kalmayıp, yeryüzü şeflerinin hasırlar üstüne yazdığı inanışlarını ona onaylatırlar. Ama Tanrı onlara yine de uzaktır. Hepsi Tanrı'dan haberdar olsalar da, o büyük öğretiyi su gibi bilseler de uzaktır. Hatta, Tanrıya saygı göstermek için yapılan o güzelim koca kulübelerdeki tek işi Tanrı'dan söz etmek olanların bile içinde değildir Tanrı. Konuştuklarını yel alır boşluğa savurur. Tanrı konuşmacıları sözlerinin içini Tanrıyla doldurmazlar. Kayalara çarpan dalgalar gibidir konuşmaları. Sabah akşam uğuldasalar da kimse duymaz onları.

Tanrı'yı gücendirmeden şunu rahatça söyleyebilirim: Bizler, adaların çocukları, yıldızlara, ateşe taparken, Papalagi'nin şimdiki halinden daha kötü değildik. Çünkü, kötü olmamızın, karanlıkta olmamızın sebebi ışığı tanımıyor olmamızdı. Oysa Papalagi, ışığı tanımasına rağmen, karanlıkta ve kötülük içinde yaşıyor. Ama en beteri kendisine Tanrı'nın çocuğu, Hıristiyan demesi; bir de, ateşi elinde tuttuğu için, bizi kendisinin ateş olduğuna inandırmaya çalışması.

Papalagi, çok ender anar Tanrı'yı. Ancak bir fırtına patlayacak ya da yaşam ateşi sönmeye yüz tutacak ki, kendisinden daha büyük güçler, daha yüksek şefler olduğu aklına gelsin. O günlerde rahatlarını kaçırır Tanrı, garip zevklerinden, eğlencelerinden mahrum bırakır. Tanrı'yı hoşnut edemeyeceklerini bilirler, Tanrı'nın ışığı gerçekten içlerinde olsa, utançlarından kendilerini kuma atmaları gerektiğini de bilirler; ama içlerinde nefretten, hırstan, düşmanlıktan başka bir şey yoktur ki. Yüreği koca, sivri bir kancaya dönüşmüş Papalagi'nin; karanlığı def etmek, her yeri işitip ısıtacak bir ışık olacak yerde, yalnızca kavga etmeye yarayan bir kanca.

Hıristiyan der Papalagi kendine. Güzel bir türkü gibidir bu sözcük. Bütün zamanlar için Hıristiyan olabilsek keşke. Hıristiyan olmak: Önce Yüce

Tanrı'yı ve kardeşlerini, en son kendini sevmek demektir. Sevgi -iyi olanı yapmak-kanımız gibi içimizde, başımız, ellerimiz gibi bizimle bir bütün olmalıdır. Papalagi ise, Hıristiyan, Tanrı, sevgi sözcüklerini yalnızca ağzında taşır. Diliyle bunlara vurdu mu, dünyanın gürültüsünü koparır. Ama yüreği, sevgisi Tanrı'nın önünde eğilmez, yalnızca şeylerin, yuvarlak metal ve ağır kâğıdın, zevk düşüncesinin ve makinenin önünde eğilir. İçi zamana karşı vahşi bir hırs ve mesleğinin çılgınlığıyla kaplıdır, ışıkla değil. Çok, ama çok uzaklardaki Tanrı'ya gitmektense, on kez sahte yaşamlar mekânına gitmek yeğdir onun için.

Sevgili kardeşlerim, Tanrıya tapmamızın yanı sıra saygı gösterip, sevgiyle yüreğimizde taşıdıklarımıza put denirse eğer, Papalagi'nin bizden daha çok putu vardır. Onun yüreğindeki en değerli şey Tanrı değildir. Bu yüzden Tanrı'nın değil, aitunun istekleridir yaptıkları. Düşüncelerime dayanarak söylüyorum, Papalagi'nin bize getirdiği İncil, onun için takas edilecek bir maldan başka bir şey değildir. Meyvelerimizi, ülkemizin en büyük, en güzel parçasını elimizden almak için kullandığı bir mal. Papalagi'den her şeyi beklerim ben, çünkü onun yüreğinde alabildiğine pislik, alabildiğine günah olduğunu gördüm. O Papalagi ki bize vahşi der, yani bedeninde yürek değil de hayvan dişi taşıyan; işte Tanrı, bu Papalagi'den daha çok sever bizi.

Tanrı onun gözlerine girer ve görsün diye gözlerini sonuna kadar açar. Papalagi'ye "Ne olmak istiyorsan onu ol" demiştir. "Sana verecek buyruğum yok artık benim." O da kendi yolunda yürüyüp ne olduğunu ortaya koymuştur. Ne utanç verici, ne korkunç! Çınlayan dili, gurur dolu sözleriyle silahlarımızı elimizden aldı. Tanrıyla konuştu. "Birbirinizi sevin" dedi. Peki ya sonra? Ey sevgili kardeşlerim korkunç haberi duydunuz. Tanrı'sız, sevgisiz, ışıksız olup bitenleri. Avrupa kendi kendini katlediyor. Papalagi zıvanadan çıktı. Herkes birbirini öldürüyor. Her yerde kan, korku ve çürümüşlük kol geziyor. Nihayet itiraf etti Papalagi, içinde Tanrı olmadığını. Elindeki ateş sönmek üzere. Yolu karanlıklarla kaplı, uçan köpeklerin ürkütücü kanat sesleri ve baykuşların ulumaları duyuluyor.

Sevgili kardeşlerim, içim Tanrı sevgisiyle, size karşı sevgiyle dolu. Size tüm anlattıklarımı dile getirebilmem için verdi Tanrı bu küçük sesi bana. Kendi içimizde güçlü kalalım, Papalagi'nin o hızlı, kurnaz diline yenik düşmeyelim diye. Gelin bundan böyle, bize yanaşacak olursa elimizi uzatıp

şöyle seslenelim ona: "Kes şu cırlak sesini. Senin sözlerin bizim için kayada patlayan dalgaların şakırtısı, palmiyelerin hışırtısından başka bir şey değil. Hele hele güneş hiç değil; kendi yüzün gülmedikçe, güçlenmedikçe, gözlerin parıldamadıkça, Tanrı'nın sureti içinden yansımadıkça."

Dahası, kendi kendimize ant içip yüzüne haykıralım: "Zevklerin, sevinçlerin uzak dursun bizden, bütün zenginlikleri vahşice elinde ya da kafanda toplaman, kardeşinden daha üstün olma hırsın, anlamsız işlerin, türlü marifetlerin, ne idüğü belirsiz göz boyamaların, meraklı düşüncen, hiçbir şey bilmeyen bilgin bizden uzak dursun. Senin bile uykularını kaçıran, döşeğinde rahatını bozan bütün çılgınlıkların uzak dursun. Bizim bunların hiçbirine gereksinmemiz yok, yeter bize Tanrı'nın bol bol sunduğu soylu güzel mutluluklar. Işığının gözümüzü kamaştırıp bizi yanılgıya sürüklemek yerine yolumuzu aydınlatması için yardımcı olsun bize. Onun ışığında ilerlememiz, o ışığının bizi kavraması için yardım etsin. Bu ışık birbirimizi sevmemizdir, yürekten *talofa*[50] diyebilmemizdir."

Bir Biyografi Denemesi: Erich Scheurmann 1878-1957

Papalagi, 1920 yılında Alman kitap piyasasında yayımlanır yayımlanmaz, bütün basının dikkatini üzerinde topladı. Alman yazın tarihinde ilk kez, Avrupa'yı egzotik bir mekân olarak gören bir yapıt çıkmıştı ortaya. Kitap, baskı üstüne baskı yaptı ve birçok dile çevrildi. Papalagi'nin derleyicisi 29 Kasım 1878 doğumlu Erich Scheurmann, basın ve okuyucuları tarafından tam anlamıyla bir yazı yağmuruna tutuldu. O sıralar ilk karısından ayrılmış ve Almanya'nın güneyinde, Konstanz Gölü kıyısında bir yarımadada yaşamakta olan yazar, kendini bir anda tartışmaların göbeğinde buluverdi. Kitabın bu denli tutması sayesinde ömründe ilk kez banka hesabında yüklüce bir meblağ birikmişti. Yapıtına gösterilen bu büyük ilgi, sonunda değerli ve önemli bir iş yapmış olduğu duygusunu da yaşattı yazarına.

Gelin, geri dönüp yaşamına bir göz atalım:

Orta halli bir tüccarın oğlu olarak doğdu; ne olağanüstü bir çocuk ne de iyi bir öğrenciydi. Aklı bir karış havada, keyifle resim yapıp duruyordu. Liseyi bitirdikten sonra, eski bir resim öğretmeni, ailesini, onu Hamburg'daki sanat meslek okuluna göndermeye ikna edene kadar, babasının işlettiği moda mağazasında çalıştı. Delikanlının en gelişmiş yeteneğinin resim olduğunu düşünüyordu emekli resim öğretmeni. Scheurmann, Hamburg'daki sanat okulunu iyi bir dereceyle bitirdikten bir yıl sonra, sanat eğitimine devam etmek için Nürnberg'de bir okula gitti. Ama, Nürnberg'deki okulda kendini kafese tıkılmış gibi hissediyordu. Çizim defterini kapıp kentte dolaşmaya çıkmak çok daha keyifli geliyordu ona; bu iç boğucu okuldakinden çok daha fazlasını öğreneceğini düşünüyordu sokaklarda.

Kısa bir süre sonra tekrar ailesinin yanına geri döndü. Bu kez önemli bir hedefi vardı ama: Münih'teki akademiye gitmek! Uzun dil dökmelerden sonra ailesi, bu isteğini kabul etti. Nürnberg'den bir arkadaşıyla birlikte Münih'e doğru yola çıktı. Fakat burada da bütün beklentileri yerle bir oldu. Akademi, katı kuralları olan can sıkıcı bir yerdi ve yine normlar ve kuramlar arasında sıkışıp kalmış hissediyordu kendini. Arkadaşlarıyla birlikte Almanya'yı boydan boya dolaşmaya karar verdi. Bu gezi sırasında

Dressden'de genç bir kadınla tanıştı ve hemen âşık oldu. Genç çift Münih'te evlendi, ardından Konstanz gölü kıyısına yerleştiler. Karısının yüklü mal varlığı sayesinde bir ev yaptırdılar. Böylece Scheurmann için yeni bir dönem başlamış oluyordu. Artık, yalnızca resim yapmak yetmiyordu ona, yazı yazmaya da başladı. Münih Akademisi'nde geçirdiği günleri, deneyimlerini ve arkadaşlarını anlattığı Bir Yol adlı kitabı, G. Grote Yayınevi tarafından Berlin'de yayımlandı. Bu sırada Hermann Hesse ile tanışmıştı. Hesse'den etkilenen Scheurmann, onunla daha yakın bir ilişki kurmak istiyordu. Ancak Hesse'nin fanatik derecede Prusya düşmanı, Scheurmann'ın karısının da Prusyalı olması, aralarındaki ilişkiyi güçleştiriyordu. Ayrıca, Hesse edebiyat ve felsefenin bütün alanlarıyla yakından ilgiliyken, Scheurmann'ın eğitimi Hauptmann, Wedekind ve Ibsen'le sınırlı kalıyor, Alman yazınını kapsamıyordu. Gene de, ikisi de sınırda yaşıyordu ve bu onları birbirlerine bağlıyordu. Birlikte tartışmaktan zevk alıyorlardı. Sonunda Hesse, karısıyla birlikte yarımadaya taşınmaya karar verdi. Ancak, Hesse'nin gelmesiyle birlikte o güzelim yarımadanın ünü günden güne artıyor, buna karşılık kendine özgülüğü, el değmemişliği yok olup gidiyordu. Sekiz yıl sonunda Hesse, bir daha dönmemek üzere yarımadayı terk etti. Bu süre içinde Scheurmann ve ailesi, yaşamın bir sürü ağır darbesini yedi. Üç çocukları oldu ama üçü de doğar doğmaz öldü. Bütün bu olup bitenlerden sonra, karı kocanın Konstanz gölü kıyısındaki evlerinden ayrılıp uzaklara taşınmasının gerekçesini anlamak güç değil. Nereye gittikleri önemli değildi. Önemli olan, geçmişlerini unutup yeni bir hayata başlayabilmekti.

Rastlantı sonucunda, uzun yıllar Büyük Okyanus'taki Polinezya Adaları'nın yer aldığı Samoa'da yaşamış genç bir adamla tanıştılar. Adam, yaşadığı yerleri öylesine ballandırarak anlattı ki, sonunda onlar da Samo'ya yerleşmeye karar verdiler. Böylece hareketli bir yaşamla tanışmış oluyorlardı. Scheurmann'ın resimlerini rehin bırakıp küçük borçlar alıyorlar, olabildiğince çok tablo satıyorlar ve yolculuğun bütçesini doğrultmaya çalışıyorlardı.

Tesadüfen, o günlerde G. Grote Yayınevi'nin sahibinden, Samoa üstüne güzel bir öykü yazmak için 2000 marklık bir teklif aldı Scheurmann. Artık yolculuğu önleyecek hiçbir şey kalmamıştı önlerinde. Fakat mutluluklarının üstüne bir gölge daha düştü. Bayan Scheurmann'ın doktoru, kadının,

Samoa'nın tropik iklimini kaldırmasının mümkün olmadığını söylemişti. Sonunda bir yıl için ayrılmaya karar verdiler.

7 Nisan 1914 günü Scheurmann, Bremen limanından Scharnhorst adlı gemiyle yola çıktı.

Yolculuk iyi geçti. Scheurmann'ın önünde yeni bir yaşam uzanıyordu. Her limanda yeni bir şeyler öğreniyor, yeni insanlar tanıyor ve bütün bunları çizim defterine aktarıyordu. Gerekli aşıları yaptırmak için Sydney'de kaldığı uzunca süre içinde çizimlerinin hepsini sattığı gibi bir de, bir mürekkep firması için afiş yaptı. Böylece yolculuk için biraz daha parası olmuştu.

16 Haziran 1914'te Avustralya'dan ayrıldı.

Samoa. Bu düşler ülkesinde yaşamaya başlar başlamaz, yeni vatanıyla Avrupa'yı karşılaştırmaya başladı. Ona göre Avrupa, bu adaların utanılası bir karşıtıydı. Avrupa uygarlığından bu cennetsi koşullara geri dönüş olmadığının bilincindeydi gerçi, ama yine de, Avrupa'nın tuttuğu yolun Kıtayı bir felakete doğru sürüklediğini düşünmeden edemiyordu. Samoa'daki kabilelerden birinin reisi olan Tiavea'lı Tuiavii ile tanıştı. Tuiavii, daha önce bir kez Avrupa'da bulunmuş ve orayı kendine göre yaşamış ve gözlemlemişti. Avrupa hakkında ne denli olumsuz düşünceleri olduğunu hissettiriyordu. Kafasındakilerin anlaşılıp anlaşılmayacağı korkusunu içinde taşımakla birlikte geriye dönüşünde "uygar" Avrupa'nın insanlarına bir ayna tutmaya, gözlerini açmaya karar verdi. Şefin konuşmalarını not etti ve döndükten yıllar sonra bunları çevirdi.

Scheurmann'ın Samoa'ya gelişinin beşinci haftasında, Avrupa'da savaş patlak verdi. Adadaki beyaz erkekler, bir tür sivil muhafız olarak görevlendirildiler. Günün birinde, Ağustos sonlarına doğru yeni Zelanda filosu adaya geldi ve yönetimi ele geçirdi. Alman sömürgecilerin büyük bir bölümü enterne edildi. Scheurmann, o günlerde ülkeyi terk edebilmek için bir seyahat izni peşinde koştu, ama sonuç alamadı.

Sonunda, 25 Ekim 1915'te Amerika'ya gitme izni almayı başardı. Bir ay sonra da, Amerika'ya doğru yola çıkan Ventura adlı geminin güvertesindeydi.

Beş gün süren deniz yolculuğu sonunda gemi, San Fransisco limanına girdi. Oradan da, bir trenle, eşyalarını daha önceden yolladığı New York'a hareket etti. Bir karabasan gibi olmalı onun için Amerika! Samoa'nın sükunetinden yeniden "uygarlığın" göbeğine... New York'a adımını atar atmaz, hemen zamanın Samoa Vali Yardımcısı olan Edward Hecker'e giderek, Almanya'ya geri dönmek için yardımını istedi. Ancak ret cevabıyla karşılaştı. Savaş sırasında Almanya'ya geri dönmek olanaksızdı. Bununla birlikte Hecker, hiç ummadığı bir teklifte bulundu Scheurmann'a: Alman Kızıl Haç'ı için propaganda vaizliği. Uzun bir duraksamadan sonra Scheurmann, bu teklifi kabul etti.

İlk konuşmasını Mount Clare'daki Alman-Presbiteryen Kilisesi'nde yaptı. Başarısı tartışmasızdı. Doğu kıyısındaki bütün Alman cemaatlerinden davet aldı. Anlattığı Samoa öyküleri hayranlık uyandırıyordu. Bu fırtınalı günlerde Scheurmann, bir kez daha yazmaya karar verdi ve Papalagi, böylece meydana çıktı. Çalışmalarının ortasına geldiği sırada bir telgraf aldı. Almanya'da bıraktığı karısı Amerika'ya gelmişti. Bu kez, birlikte geri dönüş planları yapılmaya başlandı. Nihayet, sayısız rica başvurusu sonunda, 7 Mart 1918'de, çifte Avrupa'ya giden "Bergensfjord" adlı gemide yer ayarlandı.

Ülkelerine varışları tam anlamıyla bir düş kırıklığıydı. Akıl almaz gümrük formaliteleri sonucunda, casuslukla bile suçlanıp bir gece tutuklu kaldıktan sonra, sevgili Konstanz Gölü'ndeki yarımadalarına dönebildiler.

Papalagi'nin 1920 yılında yayımlanmasından bir süre sonra pek çok kişi, özellikle de gençler, bir yolunu bulup Höri'ye geldiler. Hepsi Papalagi'yi okumuş, en azından bir şeyler duymuşlardı ve Scheurmann'dan bu Samoa cenneti hakkında daha fazla şeyler öğrenmek istiyorlardı.

Tam bu günlerde yaşam, önlerine bir tatsız olay daha çıkardı. Scheurmann'ların evliliği sarsılmaya başlamıştı. Scheurmann, birkaç ay süren bir gezinin ardından evine döndüğünde, evde yabancı birilerini buldu. Karısı onu terk etmiş, evi başkalarına devretmiş ve komşu köyden sevgilisiyle birlikte Macaristan'a kaçmıştı.

Böylece yazıya başladığımız noktaya gelmiş olduk. Bu günlerden sonra neler olduğuna göz atalım şimdi de.

Bu acı dolu günlerde içini dökebildiği genç bir kadınla tanıştı. Saatler süren sohbetlerden sonra aralarında yakın bir ilişki doğdu ve evlenmeye karar verdiler. Birlikte Scheurmann'ın ailesinin yaşadığı yere gittiler, bir zamanlar bir arkadaşının hediye ettiği arazide bir ev yaptılar.

Scheurmann, yeniden resim yapmaya başladı. Kitaplarından pek bir gelir elde edemiyordu. Gezginlerin hikâyeleri ilgi çekmiyordu artık Almanya'da, başka bir atmosfer vardı. 2. Dünya Savaşı ile yeni bir dönem başladı ve Scheurmann, ordu tarafından göreve çağrıldı. Görevi, tek sınıflı bir ilkokulun yöneticiliğiydi. Yeni işleri yüzünden Scheurmann'lar, evlerini satmak zorunda kaldılar. Karısı da öğretmen olarak görevlendirilmişti. Birlikte toplam beş ayrı köy okulunda öğretmenlik yaptılar; ve altı çocuğun üstüne, üç çocuğun daha bakımını üstlendiler. Savaş sona erdi. Yenilgi ve askeri reformun ardından karı koca kendilerini bir anda beş parasız buluverdiler. Scheurmann, resim yaparak ailesini geçindirmek olanağından bile yoksundu artık. Çünkü ne boya ne de tuval alacak parası kalmadığı gibi, sanatsal yaratıcılığı da yok olup gitmişti. Sonunda karısı, bir giysi fabrikasında küçük bir iş buldu. Aldığı üç kuruş maaş için her gün 24 kilometre yol kat etmesi gerekiyordu. Scheurmann, bu günlerde Almanya'nın politikası üstüne kafa yormaya başladı. "Almanya nerede" başlığıyla kaleme aldığı yazı, bir bilinçlenme çağrısı niteliğindeydi. "Yazarlar ve düşünürler ülkesinin" giderek yolundan saptığını, tek çarenin bilinçlenmek olduğunu ileri sürüyordu. O sıralarda, yine öğretmen olarak iş buldu. Tanıdığı bir barones, savaş yıllarında özel bir ilkokul açmış, zamanla bu okul özel bir liseye dönmüştü. Scheurmann'lar, bu lisede birlikte çalışmaya başladılar, ekonomik durumları da kısa sürede düzeldi. 1957 yılına gelindiğinde Erich Scheurmann, en büyük oğlunun mezuniyet jürisinde yer alıyordu. Fakat o günlerde önemli bir değişim içine girdi. Her zaman yaşam dolu olan, yerinde duramayan adam gitmiş, yerine yorgunluktan yakınan biri gelmişti. Aile doktoru, somut bir teşhis koyamıyordu; sonunda hastaneye yatmaya ikna etti onu. Salgı sisteminde ciddi bir hastalık olduğu saptandıktan kısa bir süre sonra; 4 Mayıs 1957'de yaşama gözlerini yumdu.

Hayata, yorulmak bilmez bir yaşama cesaretinin damgasını vurmuştu Erich Scheurmann. Her zaman, insan yaşamının göz ardı edilen en önemli

unsurlarını ön plana çıkarmış, gözler önüne sermişti. Papalagi de bunun en iyi kanıtı değil mi zaten?

Andre Grab Zürih, Ağustos 1978

1 . Gerçi Samoa'daki Tiavea'nın kabile reisi Tuiavii bu konuşmayı hiç yapmamıştır ama bir taslak şeklinde kendi yerli dilinde yazmıştır ve bu taslak Almancaya çevrilmiştir.

2 Kava çalılarının kökünden yapılan, Samoalılara özgü geleneksel bir halk içkisi.

3 İbadet.

4 Tuiavii'nin notu: Bu fırsat eline sonradan da oldukça seyrek geçer, o da ya gece saatlerinde ya da yarı karanlıkta.

5 Köy dilberi.

6 Yerli dansı.

7 Tuiavii, düğme ve lastik bant demek istiyor.

8 Yolculuk.

9 Toplantı.

10 Efendi.

11 Frak içine takılan yakalık anlatılıyor, (ç.n.)

12 Frak anlatılıyor, (ç.n.)

13 Baş süsü.

14 Kötü ruh

15 Aile.

16 Samoa grubuna ait adalar.

17 Toplantı

18 Selam sözcüğü; tam çevirisi "seni seviyorum".

19 Almanya.

20 Fransa.

21 İngiltere.

22 Cezaevi.

23 Gazete.

24 Kötü ruh.

25 Karşılık

26 İçinde yerel içkilerin hazırlandığı çok bacaklı tahta kap.

27 Samoa köy cemaatlerinde insanlar sık sık bir araya gelip oyunlar oynar, dans eder Dans eden genellikle gençlerdir. Her köyün kendi şarkıları, kendi deyişleri vardır. Akşamları her kulübeden ayrı bir şarkı yükselir. Ada halkının dilinin sesli harfler açısından zengin olması ve az rastlanır bir müzik duyarlılığına sahip olmaları yüzünden kulağa pek hoş gelen şarkılardır bunlar.

28 Şeytan

29 Büyük şölen, toplantı

30 Cezaevi

31 Egemen

32 Aile

33 Armağan

* Yayımcının notu: Samoa yerlilerinin özel mülkiyetin olmadığı bir toplumsal yapılanış içinde yaşadığını bilenler açısından, Tuiavii'nin bizim mülkiyet kavramımızı bu denli aşağılaması anlaşılabilir bir durumdur. Benim ve senin kavramları bizim kullandığımız anlamda yoktur. Gerçekten de bütün gezilerim sırasında yerliler, çatılarını, döşeklerini, yiyeceklerini, her şeylerini hiç düşünmeden paylaştılar benimle. Şefin ilk selam hitabı, "Benim olan senindir" sözleriydi. "Çalmak" kavramı, adalıların yabancısıdır. Çünkü her şey herkesindir. Her şey Tanrı'nındır.

34 Papalagi denince, beyazlar ya da yabancılar anlaşılır. Ama sözcüğü sözcüğüne çevrilirse göğü delen anlamına gelir. Samoa'ya ilk misyoner bir yelkenliyle gelmişti. Yerliler, bu beyaz yelkenliyi ufukta bir delik olarak gördüler, beyaz adamın içinden çıkıp kendilerine geldiği bir delik. O, göğü delip geçmişti.

35 Upolu'da yüksek bir dağ.

36 Tussi = Mektup, Tussi-tussi = Mektup yazıcısı.

37 Domuz

38 "Pantolon düğmesi" demek istiyor, (ç.n.)

39 Toplantı

40 Kol ve bacakların titremesine yol açan bir tür hastalık.

41 Yargıç.

42 Gezme, yolculuk

43 Samoahlann çok sevdikleri bir tür yemek

44 Şeytan.

45 Samoalıların öte dünyası.

46 Söylencelerdeki en yüce tanrı.

47 Ruh

48 Aptal

49 Çiyan

50 Selam